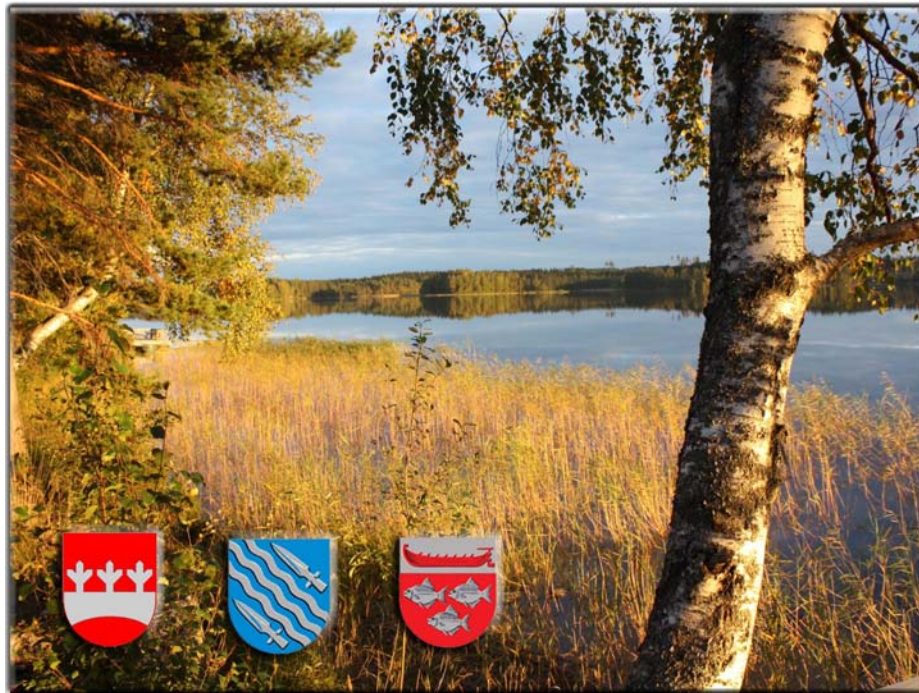

PAIKALLINEN

TURVALLISUUSSUUNNITELMA

Mänttä-Vilppula
Ruovesi
Virrat

2010 - 2012

Työryhmäkäsittely 17.11.2010
Kaupunginvaltuusto hyväksynyt 13.12.2010

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO / ALUEKUVAUS	4
2. NYKYTILAN ARVIOINTI POLIISITOIMINNAN NÄKÖKULMASTA	5
Väkivaltarikokset	5
Pahoinpitelyrikokset yleisillä paikoilla	6
Perheväkivalta	6
Rasismirikokset	6
Omaisuusrikokset	7
Vahingontekorikokset	7
Huumausainerikollisuus	8
Yksityisten, yritysten ja julkisten palveluiden turvallisuus	8
Julkisten paikkojen viihtyisyys	9
Liikenneturvallisuus	10
Rattijuopot	10
Vesiturvallisuus	11
Rikoksen uhrin asema	11
Rikosten ennalta ehkäisy	12
3. TOIMENPIDE- JA KEHITTÄMISEHDOTUKSIA	12
Yleinen turvallisuus	12
Omaisuusrikollisuus	12
4. SYRJÄYTYMISEN EHKÄISY PERUSTURVAN JA SIVISTYSTOIMEN NÄKÖKULMASTA	13
5. ONNETTOMUUKSIEN ENNALTAEHKÄISY PELASTUSTOIMEN NÄKÖKULMASTA	18
Koti ja vapaa-ajan tapaturmat	18
Tulipalot	20
6. VESITURVALLISUUS	24
7. YRITYSTOIMINNAN TURVALLISUUS	25
Yritys onnettomuuden tai rikoksen kohteena	25
8. PELASTUSTOIMEN TOIMENPIDE- JA KEHITTÄMISEHDOTUKSIA	27
9. TYÖTAPATURMAT	28
Työtapaturmat Suomessa	28
Työtapaturmien ehkäisystä turvallisuus-	
kulttuuriin	30
Koulujen turvallisuus	30
10. VALVONTAKAMERAT	31
11. NORMAALIOLOJEN ONNETTOMUUKSIIN VARAUTUMINEN	31
12. POIKKEUSOLOIHIN VARAUTUMINEN	31
13. SEURANTA	32
14. LOPUKSI	32
15. PAIKALLISEN TURVALLISUUSTYÖN PAINOPISTEALUEET	32

Taulukot:

Taulukko 1. Vahingonteot 2007-2009	8
Taulukko 2. Huumausainerikokset	8
Taulukko 3. Liikenneonnettomuudet	10
Taulukko 4. Lastensuojelun tilastoja vuodelta 2009	13
Taulukko 5. Tilastotietoja sosiaalipalveluiden käytöstä vuonna 2009	14
Taulukko 6. Päihdehuollon asiakasmäärät vuonna 2007	14
Taulukko 7. Työttömät työnhakijat kunnittain 31.7.2010	15
Taulukko 8. Palkansaajien, yrittäjien ja maatalousyrittäjien työtaturmat vakavuuden mukaan vuonna 2007	29

Kuviot:

Kuvio 1. Rikoslakirikokset	5
Kuvio 2. Pahoinpitelyrikokset yleisillä paikoilla	6
Kuvio 3. Omaisuusrikokset 2007-2009	7
Kuvio 4. Kiinnijääneet rattijuopot	10
Kuvio 5. Tapaturmaisesti kuolleiden lukumäärät vuosina 1986-2005	19
Kuvio 6. Tapaturmat Pirkanmaalla ja koko maassa 1987-2004	20
Kuvio 7. Palokuolemat Suomessa 2005-2009	20
Kuvio 8. Palokuolemat Pirkanmaalla ja Pohjois-Pirkanmaalla	21
Kuvio 9. Alkoholin osuus palokuolemista 1987-2007	22
Kuvio 10. Työtaturmat 2000-2009	28
Kuvio 11. Palkansaajien työpaikkatapaturmat 100.000 palkansaajaa kohden sukupuolen ja iän mukaan vuonna 2008	29

1. JOHDANTO

Kuntien turvallisuussuunnittelu on tärkeä keino toimeenpanna sisäisen turvallisuuden ohjelmassa vahvistettuja kansallisia linjauksia paikallisella tasolla. Se on keino ylläpitää ja parantaa kunnan asukkaiden ja yritysten turvallisuutta ja lisätä näin paikkakunnan vetovoimaisuutta. Turvallisuussuunnittelulla ja siihen liittyvällä yhteistyöllä voidaan puuttua tehokkaammin turvallisuusongelmiin, joihin yksittäisen viranomaisen toimin on vaikea vaikuttaa.

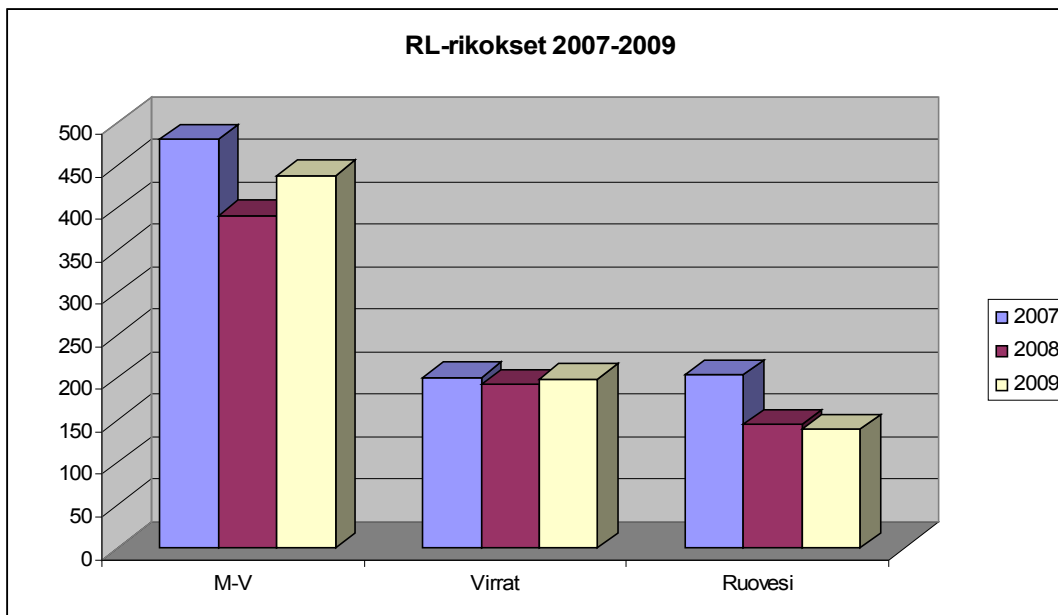
Turvallisuudentunteen parantamisessa ei koskaan liikaa korosteta kansalaisten omaa aktiivisuutta ja yhteisvastuuta omassa lähiympäristössään, kuitenkin niin että yhteiskunnallisten turvallisuusjärjestelmien sekä muun viranomaistoiminnan ja aktiivisen kansalaistoiminnan ero pysyy selvänä.

01.01.2009 toimintansa aloittanut Pirkanmaan poliisilaitos jatkaa poliisille kuuluvien hälytysluonteisten toimintojen, järjestyksen ja turvallisuuden valvonnan, rikostorjunnan ja rikostutkinnan sekä lupahallinnon toimintojen suorittamista ja kehittämistä uudella laajalla toimialueellaan. Ihmisten tasa-arvoinen ja syrjimätön kohtelu varmistetaan hyvällä johtamisella, laillisuusvalvonnalla sekä henkilökunnan koulutuksella. Poliisi pyrkii toimimaan kaikissa tilanteissa eettisesti korkeatasoisesti ja vahvistettujen arvojen mukaisesti. Näin menetellen säilytetään kansalaisten vahva luottamus poliisia kohtaan. Hälytystehtävien nopea ja tehokas suorittaminen, resurssien optimaalinen kohdentaminen ja lähimmän partion paikalle ohjaus, sekä uuden johtamisjärjestelmän käyttöönotto ovat keskeisiä tekijöitä turvallisuuden tason pitämisessä korkeana. Turvallisuussuunnittelua yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa jatketaan, tehostetaan ja päivitetään poliisin osalta uutta organisaatiota vastaavaksi. Rikostutkinnan menetelmiä tehostetaan, toimintatapoja uudistetaan ja tehostetaan, tavoitteena laadukas rikospaikalla käynti, rikoksen tekijöiden kattava rekisteröinti sekä tuloksellinen, laadukas ja tehokas esitutkinta. Lupahallinto on keskeinen osa poliisitoimintaa. Erityisesti huomioidaan lupahallinnossa ampuma-asetlain, turvallisuuden parantaminen sekä ajokortin haltijoiden ajokyvyn valvonta.

Tämän suunnitelman lähtökohtana on ollut sisäasiainministeriön julkaisu nro 19/2006 "Paikallisen turvallisuustyön kehittäminen" sekä siihen liittyvä valtioneuvoston periaatepäätös. Tavoitteena on, että kaikkialla Suomessa paikallinen turvallisuussuunnitelma laaditaan ja sitten saateetaan ajan tasalle aina kerran valtuustokaudessa.

Kts. <http://www.turvallisuussuunnittelu.fi/>

2. NYKYTILAN ARVIOINTI POLIISITOIMINNAN NÄKÖKULMASTA

Kuvio 1. Rikoslakirikokset (pl. liikenne rikokset)

Rikoslakirikokset ilman liikenne rikoksia kuvaa hyvin poliisin tietoon tullutta kokonaisrikollisuuden määrää. Tilanne on pysynyt suhteellisen vakaana ja normaalin vaihtelun rajoissa. Suurin osa rikoslakirikoksista ovat erilaiset omaisuusrikokset - pääasiassa varkausrikoksia, näpistyksiä, vahingontekoja, petoksia ja kavalluksia.

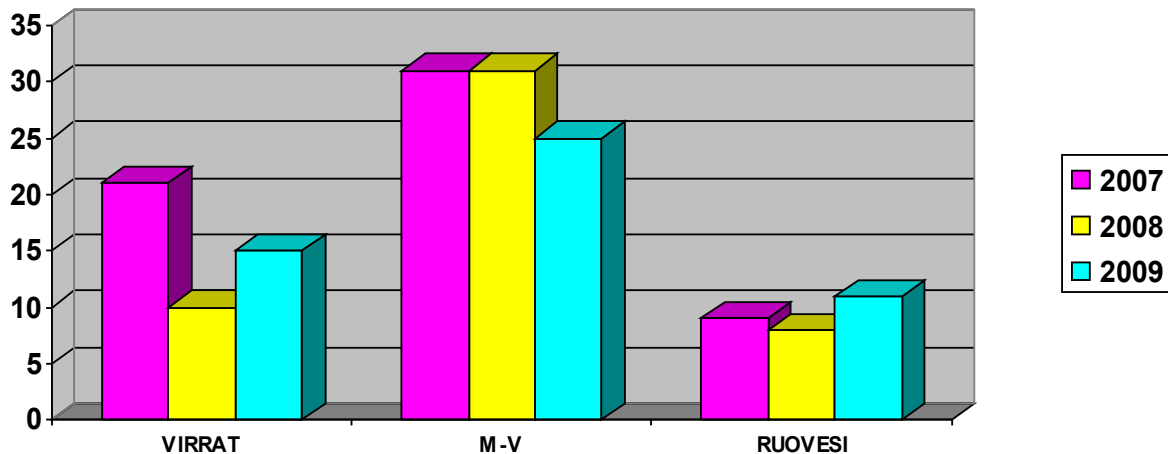
Väkivaltarikokset

Väkivallan vähentäminen on yksi poliisin ennalta estävän työn päätehtävistä ja valtioneuvoston vahvistaman sisäisen turvallisuuden ohjelman keskeisiä tavoitteita. Väkivallan määrä on Suomessa korkea. Esimerkiksi henkirikosten määrä väkilukuun suhteutettuna on kaksinkertainen verrattuna muiden Euroopan unionin jäsenmaiden keskiarvoon. Valtakunnassa poliisin tietoon tulleiden pahoinpitelyjen määrä on lisääntynyt noin 50% viimeisen kymmenen vuoden aikana. Toisaalta määrää on kasvattanut myös ilmoitusaktiivisuuden lisääntyminen ja ilmiöön puuttumisen tehostuminen (mm. terveydenhuollon uudet ilmoitusohjeet ja lastensuojelulain uudistus).

Tilastotietojen ja poliisin kentätietämyksen mukaan väkivalta ei ole seutukunnalla iso ongelma. Poliisin tietoon tuleva väkivalta kytkeytyy pitkälti alkoholin väärinkäyttöön sekä moniin sosiaaliin, terveydellisiin ja taloudellisiin ongelmiin. Tästä syystä väkivaltaan ei pystytä tehokkaasti vaikuttamaan yksin poliisin toimenpitein, vaan kyse on moniammatillisia toimenpiteitä edellyttävästä kokonaisuudesta.

Pahoinpitelyrikkokset yleisillä paikoilla

Yleisellä paikalla tapahtuneiden pahoinpitelyiden osalta tilanne on melko vakaa. Taajamissa voi mihin vuorokauden aikaan tahansa liikkua turvallisesti ilman uhkaa johtua väkivaltarikoksen uhriksi. Merkittävä osa pahoinpitelyistä tapahtuu ravintoloiden ja grillikioskien läheisyydessä aamuyön tunteina ja ovat usein päihtyneiden keskinäisiä riitoja.

Kuvio 2. Pahoinpitelyrikkokset yleisillä paikoilla

Perheväkivalta

Rikosilmoitus luokitellaan perheväkivaltajutuksi, kun kyseessä on perheen sisällä tapahtunut, johonkin perheenjäsenen kohdistunut väkivalta. Perhe ymmärretään hyvin laajasti sekä osapuolten että väkivallan osalta. Perheväkivaltana pidetään tapahtumapaikasta riippumatta ruumiillista väkivaltaa tai sillä uhkaamista, kun tekijällä ja uhrilla on emotionaalisesti läheinen suhde.

Perheväkivaltatapauksia suhteessa pahoinpitelyiden määrään on tullut poliisin tietoon suhteellisen vähän. Perheen sisäinen väkivalta on kuitenkin tyypillisesti piilorikollisuutta. Seutukunnan kunnissa näitä tapauksia tilastoituu poliisin rekisteriin alle 10 kpl vuodessa/kunta, joten tämä rikollisuuden muoto ei ole erityinen ongelmakohde turvallisuussuunnittelun kannalta.

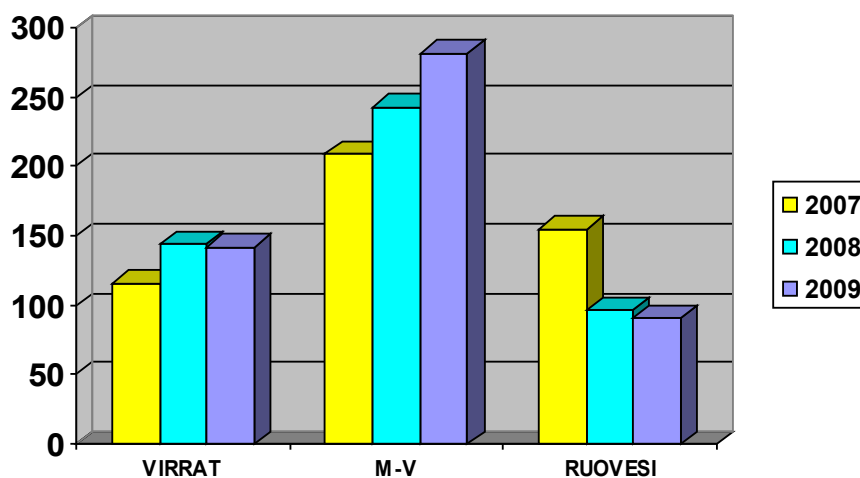
Rasismirikokset

Rikosilmoitus luokitellaan rasismijutuksi silloin, kun vähemmistöryhmän edustaja on joutunut rikoksen uhriksi joko pääasiassa tai ainakin osittain sen johdosta, että hän rodultaan, ihonväreiltään, kansalliselta tai etniseltä syntyperältään poikkeaa rikoksen tekijästä. Rasistiset piirteet tai motiivit voivat tulla esille uhrin tai jonkun muun asianosaisen kertomuksesta, tai poliisin itsensä päättelemänä. Tyypillisiä rasismirikoksia ovat pahoinpitelyt, kunnianloukkaus- ja syrjintärikkokset.

Tilastoituja rasismirikoksia on toiminta-alueella kirjattu hyvin vähän. Ruovedelle tilastoidut kaksi rasismirikosta viime vuodelta koskevat Ruoveden vastaanottokodin asukkaisiin kohdistuneita rasisista motiiveista johtuneita pahoinpitelyitä.

Omaisuusrikokset

Rikollisuuden lajeista erilaiset näpistys- ja varkausrikokset koskettavat eniten tavallista kunta-laista. Tyypillisimpiä omaisuusrikoksia ovat myymälävarkaudet, polkupyörä- ja venevarkaudet, liikemurrot, kesämökkimurrot ja ajoneuvojen anastukset yms. Ajoneuvojen käyttövarkauksia ja asuntomurtoja tehdään alueella hyvin vähän. Vuonna 2000 tehdyn tutkimuksen mukaan yli 60% seutukunnan rikoksista on paikallisten ongelmaisten ja taparikollisten tekemiä, eli rikollisuuden ja häiriöiden ”omavaraisuusaste” on varsin korkea. (*Leppänen Markku (2000): Rikokset ja rikoksiin urautuminen. Pro gradu-tutkielma. Turun yliopisto oikeustieteellinen tiedekunta.*)

Kuvio 3. Omaisuusrikokset 2007-2009

Omaisuusrikoksissa on kasvua Mänttä-Vilppulassa. 10 vuoden periodilla tarkasteltuna omaisuusrikosten trendi on kuitenkin ollut lievässä laskusuunnassa kaikissa kunnissa. Mänttä-Vilppulassa kasvu johtuu ilmitulleiden nettipetosten ja vahingontekojen lisääntymisestä. Alue on syytä ottaa erityiseen tarkasteluun, koska kasvua on kahtena vuonna peräkkäin.

Vahingontekorikokset

Vahingonteot ovat suurelta osin nuorten - useimmiten samojen varastelevien ja ilkivaltaa harjoittavien moniongelmaisten rikollisuutta ja siksi asiaan on suhtauduttava suurella vakavuudella. Tilastoiden vahingontekorikollisuuden määrä on pysynyt vakaana, mutta Virroilla ollut selvässä kasvussa viimeisen 4 vuoden aikana ja Mänttä-Vilppulassa on kasvupiikki viime vuodelta. Vahingontekorikosten kasvun estäminen on kuluvana valtakunnallisena tulostavoitteena ja se on syytä kirjattu myös Mänttä-Vilppulan poliisiaseman tulostavoitteeksi (mukaan lukien Orivesi).

	2007	2008	2009
Virrat	28	39	44
M-V	52	50	75
Ruovesi	35	19	24

Taulukko 1. Vahingonteot 2007-2009

Huumausainerikollisuus

Poliisin tilastoihin seutukunnan huumausainerikollisuutta kirjautuu suurimmaksi osaksi käyttörökoksina ja tulee ilmi usein omaisuusrikosten tutkinnassa, mutta jossakin määrin liikenne-ratsioissa ja vihjetietoina. Huumausainerikollisuuden määrä on ollut vakaa lukuun ottamatta Mänttä-Vilppulan aluetta jossa trendi on lievästi ja tasaisesti nouseva vuodesta 2002 saakka. Vuonna 2007 Mänttä-Vilppulan alueelta selvitettiin omaisuusrikossarjan yhteydessä laaja huumerikos-sarja. Parhaillaan poliisilla on tutkittavana melko laaja vuoden 2009 syksyllä puhkaistu rikossarja, jossa huumeiden käyttäjiksi ja välittäjiksi on ilmennyt useita alueen nuoria ja jopa alle 15 vuotiaita lapsia. Tämä rikoskokonaisuus tulee näkymään pääasiassa kuluvaan vuoden tilastossa. Näyttää siltä, että huumausainerikollisuus - lähinnä hashiksen polttaminen ja erilaisten design-huumeiden käyttö ja levittäminen on pikkuhiljaa ja salakavalasti ”leviämässä yhteiskunnan käsiin”. Huolestuttavin ilmiö on yleisen asenneilmaston liberalisoituminen lähinnä mietoihin huumeisiin ja niiden viljelyyn. Nykyään melkein jokaisen taparikollisen asunnosta löytyy jonkinlainen hashisviljelämä.

Vuosi	2007	2008	2009	(alust.tieto)
				2010
M-V	104	24	39	94
Virrat	1	9	7	4
Ruovesi	2	7	4	5

Taulukko 2. Huumausainerikokset

Yksityisten, yritysten ja julkisten palveluiden turvallisuus

Yksityisen kuntalaisen, yritysten ja julkisten palveluiden riski joutua rikoksen kohteeksi on huomionarvoinen ilmiö lisääntyvän huumausaine-, talous- ja tietoturvarikollisuuden kasvun, rikollisuuden kansainvälistymisen sekä ammattimaistumisen seurauksena. Samalla on huomioitava henkilöstön riski joutua väkivallalla uhkailun tai väkivallan kohteeksi erityisesti palvelualan työtehtävissä.

Mänttä-Vilppulan alueella uhkana kuntalaisille, yrityksille ja virastoille ovat asunto- ja liikemurrot, vahingonteot, myymälävarkaudet ym. anastus- ja omaisuusrikokset sekä virastojen osalta häiriköivät usein huumehörhöiset väkivaltaiset asiakkaat.

Julkisten paikkojen viihtyisyys

Ympäristön yleinen siisteys on osaltaan tärkeä turvallisuustekijä. Pirkanmaan kunnissa on viime vuosina panostettu, ja panostetaan edelleen, erityisesti keskustojen elävöittämis- ja kehittämistoimenpiteisiin, joilla parannetaan kuntalaisten "olohuoneiden" viihtyisyyttä edistään samalla kaupallisten palvelujen kehittymistä, liikkumisen helppoutta ja turvallisuutta. Hankkeisiin on saatu useasti valtiovalan (TE- keskus, ympäristökeskus (ed.mol.nyk. ELY-keskus) ja Pirkanmaan liitto) ja EU:n tukea.

Ympäristön siisteydellä ja kauneudella on ihmisten häiriökäyttäytymistä hillitsevä vaikutus. "Paikat kunnossa" -periaate pitää ilkeiden loitolla tai ainakin vähentää sitä. Keskustaajamissa tapahtuvan julkijuopottelun hävittäminen on kuitenkin monesti vaikeampaa. Tällaiset "häiriköijät" luonnollisesti viihtyvät myös viihtyisässä ympäristössä, aiheuttaen tavalliselle kadunkulkijalle, erityisesti lasten ja ikäihmisten kannalta, kiusallisen tunteen oleskella ja asioida ko. alueella. Monesti kalliisti aikaansaadut silmänilot ja kaunis katukuva tarveltyvät em. häiriötekijöistä.

Kansalaisten ja tavallisen kadulla kulkijan ns. arkiturvallisuuteen kyetään merkittävästi vaikuttamaan mm. seuraavin toimin:

- häiriköintiin, meluamiseen ja pahennusta herättävään alkoholin nauttimiseen puuttuminen yleisillä paikoilla
- nuorison harjoittaman ilkeiden, sekä pahoinpitelyiden estäminen anniskelupaikkojen sulke-misaikaan
- rattijuoppouden estäminen
- kortteliralliin puuttuminen
- turvallisuustutkimuksissa esiin tulevat turvallisuudentunnetta alentavat tekijät

Poliisin tehokkaalla valvontatoiminnalla ja puuttumisella on em. ilmiöihin keskeisin vaikutus mutta paras tulos saavutetaan kaikkien toimijoiden ja kansalaisten yhteistyöllä. Viranomaisten ja toimijatahojen tulee myös tiedottaa aktiivisesti toiminnastaan ja pyrkiä saattamaan toiminnan kohteena olevat hankkeet mahdollisimman laajasti kansalaisten tietoisuuteen. Tavoitteenahan on samalla lisätä kansalaisten ja perheyhteisöjen normaalia itsekontrollia ja sosiaalista kontrol- lia.

Liikenneturvallisuus

Poliisin suorittamalla liikenteen valvonnalla pyritään muokkaamaan tienkäyttäjien liikennetottumuksia turvallisempaan suuntaan. Pääpaino liikenteenvalvonnassa on liikenteen riskikäyttäytymisen valvonnassa kuten esim. kovat ylinopeudet, rattijuopumukset ja muu vakava piittaamattomuus liikennesääntöjä kohtaan.

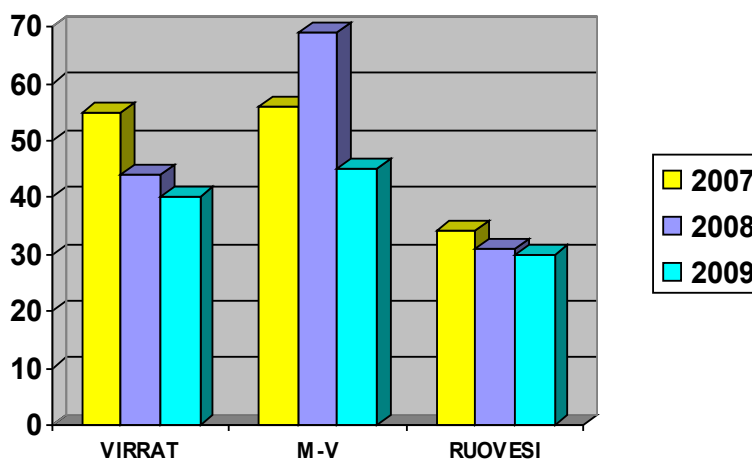
Liikenneturvallisuutta arvioidaan mm. liikenneturvallisuusindeksin avulla. Se on rekisteröityjen autojen ja moottoripyörien määrä jaettuna liikenneonnettomuuksissa menehtyneiden ja loukkaantuneiden painotetulla lukuarvolla. Vuoden 1997 arvo on 100. Jos arvo on yli 100, turvallisuus on parantunut. Vuoden 2009 kokonaistietoa ei ole vielä saatavilla. Liikenneturvallisuuden vaarantamisrikokset ovat laskusuunnassa, joka voi tarkoittaa enemmänkin poliisin suorittaman liikennevalvonnan ja kirjoitettujen liikennesakkojen vähentymistä kuin turvallisuustilanteen parantumista. Liikenneonnettomuuksien määrä on toistaiseksi ollut tavanomaisen vaihtelun rajoissa. Mitään erityisiä liikenteellisiä ongelmapiisteitä alueella ei ole.

	2005	2006	2007	2008	2009
Suht. indeksi	121,8	107,1	93,9	210	82,2
Liik.turv.vaar.			315	292	198
Kaikki onn.	197	191	207	237	152
Kuolleet	8	4	5	1	5
Loukkaantuneet	65	67	71	68	38
Henk.vah. johtan.	49	48	56	48	32

Taulukko 3. Liikenneonnettomuudet ("Suht.indeksi": Indeksinä vuosi 2001 = 100).

Rattijuopot

Rattijuoppous on suurelta osin piilorikollisuutta, joten kiinnijäämisriski on riippuvainen lähinnä kolmesta keskeisestä tekijästä; a) kansalaisten ilmoitusaktiivisuus, b) liikkuvan poliisin rooli ja c) paikallisen poliisin liikennevalvonta-aktiivisuus.

Kuvio 4. Kiinnijääneet rattijuopot

Kansalaisten ilmoitusaktiivisuus rattijuopoista on melko vakio, mutta kenttäpoliisin aktiivisuutta lisäämällä voidaan merkittävästi vaikuttaa liikennevirrassa olevaan rattijuoppouteen. Kaavio osoittaa lievää laskua tässä suhteessa ja osasyynä voi olla poliisin organisaatiomuutos, joka on saattanut tuoda jonkin verran epävarmuutta kenttäpoliisin arkeen. Muutoinkin oli odotettavissa, että uudistus ainakin lyhyellä aikavälillä heikentää tuloksia.

Vesiturvallisuus

Alue on runsasvesistöinen ja vedet karikkoisia. Seutukunnan veneily on kohtalaisen vilkasta. Pääosa veneilijöistä on kalastajia ja mökkiläisiä ja mm. Keurusselän saarissa asuu runsaasti mökkiläisiä. Syksyllä metsästäjät ja marjastajat liikkuvat aktiivisesti saarissa. Alueen veneilijöiden käyttämä venekalusto on monipuolista. Veneet ovat pääsääntöisesti merikelpoisia, hyväkuntoisia ja varustettu kohtalaisen asianmukaisesti. Veneilijät ovat myös nykyisin valistuneita ja tietotaito suurimmalla osalla on isältä pojalle siirtynyttä. Seutukunnan vesialueilla vakavia veneilyonnettomuuksia ja meripelastustapahtumia tapahtuu erittäin harvoin.

Poliisin vesiliikenteen valvonta on alueella lähinnä teemaluontoista. Alkoholit ei näyttäisi olevan merkittävä ongelma seutukunnan vesialueilla. Tietävästi alueella on hiljattain aloitettu kehittää myös vesipelastustoimintaa.

Rikoksen uhrin asema

Rikoksen uhrin asema rikosprosessissa on viimeisten vuosien aikana merkittävästi parantunut. Uusina elementteinä on tullut mm. syyttäjän mahdollisuus ajaa asianomistajan vaatimuksia oikeudenkäynnissä. Rikoksen uhrilla on myös määrättyjen edellytysten täytyessä mahdollisuus saada avustaja jo esitutkintavaiheessa. Sovittelu toimii vakiintuneesti ja sovittelulla on merkitystä erityisesti silloin, kun rikoksen tekijä on alaikäinen eli asia ei mene oikeuteen. Muutamia vuosia sitten tehty lakimuutos mahdollistaa myös perheen sisäisen lähestymiskiellon. Tämä tarkoittaa sitä, että rikoksen uhri saa jäädä asumaan omaan asuntoonsa ja rikoksen tekijä alkaa miettiä vaihtoehtoja.

Uhrin oikeudet eivät käytännössä kuitenkaan välttämättä toteudu toivotulla tavalla. Mahdollisia syitä ovat todistajien välinpitämättömyys tai pelkääminen sekä uhrin tietämättömyys oikeuksistaan. Kansalliseksi tavoitteeksi on asetettu, että rikoksen uhriksi joutunut saa riittävät ja kattavat tukipalvelut asuinpaikasta ja vastuuviranomaisesta riippumatta. Viranomaisten tulee ohjata uhri tukipalveluun.

Uhrin tukipalveluissa muilla kuin viranomaistoimijoilla on merkittävä tehtävä. Keskeisiä uhrin tukipalveluja ovat esimerkiksi Rikosuhripäivystys ja Raiskauskriisikeskus Tukinainen. Perheväkivallan uhrin turvakoteja on perustettu 1970-luvun lopulta lähtien. Turvakotien asiakkaista 97 prosenttia on naisia. Maahanmuuttajanaisten osuus on kasvanut. Tällä hetkellä suurissa kaupungeissa noin joka kolmas tai neljäs turvakodin asiakas on ulkomaalainen.

Rikoksen uhrin asialla toimii koko maassa viranomaistaholla yleensä ensimmäisenä poliisi. Poliisin yhteistyökumppanina työskentelee sosiaali- ja terveystoimen henkilöstö, virka-ajan ulko-

puolella sosiaalipäivystys. Toimintavälineinä ja tukitoimina uhreille toimivat erilaiset kriisiryhmät, turvakodit, ystävätoiminta, kuntoutus, yms. Kolmas sektori (muun muassa Rikosuhripäivystys, Raiskauskriisikeskus Tukinainen, yms.) tukee omalta osaltaan näitä edellä mainittuja toimintamuotoja.

Rikosten ennalta ehkäisy

Poliisin yhdessä kansalaisten ja muiden toimijoiden kanssa keskeisin päämäärä on estää ennalta rikokset ja häiriöt. Rikosten ennaltaehkäisyn kannalta tärkeää on syrjäytymisen ehkäisy ja hyvä sosiaalinen turvallisuus. Syrjäytymistä ehkäisemällä vaikutetaan rikosten määrään sekä lyhyellä, että pitkällä aikavälillä. Muita rikoksia ennaltaehkäiseviä tekijöitä ovat korkea kiinnijäämisriski ja rangaistusten nopea toimeenpano. Arjen turvallisuuden kannalta on tärkeää, että massarikosten selvitystaso on niin korkea, että se ylläpitää luottamusta yhteiskunnan toimivuuteen. Rangaistusten nopea toimeenpano on erityisen tärkeää nuorten ja ensikertalaisten rikosentekijöiden kohdalla. Rikolliseksi rekrytoitumisen ehkäisy ja rikoskierteen katkaisu edellyttää viranomaisten välistä yhteistyötä. Rikosten ennaltaehkäisyn kannalta keskeisiä poikkihallinnollisia toimenpiteitä ovat varhainen puuttuminen, rikosprosessin nopeuttaminen ja rikosasioiden käsittelyketjun ja sosiaalisten toimien tarkastelu rinnakkain, sekä viranomaisten välisten raja-aitojen poistaminen. Erityinen painopiste on aina kohdistettava nuoriin, sillä panostamalla heihin tulevaisuudessa voimme mahdollisesti ehkäistä rikollisuuden kasvua.

3. TOIMENPIDE- JA KEHITTÄMISEHDOTUKSIA

Yleinen turvallisuus

Turvallisuuspaneeli kaupunkilaisille kerran vuodessa, jossa osallistujille annetaan tuoretta tilan tietoa paikallisesta turvallisuustilanteesta ja jossa viranomaiset keskustelevat kansalaisten kanssa ja vastaavat heidän kysymyksiinsä.

Viranomaispäivä toreille (kaupungin viranomaiset, poliisi, palokunta yms.)

Omaisuusrikollisuus

-Poliisi toivoo lisää valvontakameroita taajamiin keskeisille paikoille sekä teollisuusalueille. Teknisen valvonnan avulla voidaan merkittävästi edistää anastus-, vahingonteko- ja ilkivaltarikollisuuden selvittämistä ja sitä kautta ennaltaehkäistä rikoksien uusiutumista.

-Poliisi pitää rikosten selvitysasteen korkealla tasolla laadukkaan ja tehokkaan poliisitoiminnan ja -tutkinnan keinoin sekä yhteistoiminnassa sidosryhmien ja kansalaisten kanssa.

-Alaikäisten ongelmanuorten osalta kaikkien toimijoiden varhainen puuttuminen on välttämätöntä. Poliisi tekee vakiintuneesti lastensuojeluilmoituksen kaikista lastensuojelua edellyttävistä tapauksista.

-Yritysten riskikartoitukset niin sisäisistä kuin ulkoisistakin tekijöistä ja niihin liittyvät toimenpiteet (ilkivallan, uhkailun ja anastusten ehkäiseminen) kirjattuna pelastussuunnitelmiin.

-Poliisin yhteistyö koulujen kanssa (laki-, liikenne- ym. valistus) tehostuu, koska lähi- ja koulu-poliisitoiminta on parhaillaan uudelleen organisoitavana mm. koulukohtaisesti nimettävien poliisien avulla. Poliisin rooli kouluissa on oikeus- ja asennekasvatusta, mutta erityisesti huumekeilujen vaaroista varoittaminen on painopistealue.

4. SYRJÄYTYMISEN EHKÄISY PERUSTURVAN JA SIVISTYSTOIMEN NÄKÖKULMASTA

Syrjäytymistä aiheuttaviksi tekijöiksi on useissa eri tutkimuksissa todettu puuttuva tai vähäinen koulutus ja koulutuksen keskeyttäminen. Perusasteen koulutuksen varassa olevien työttömyysuhka on suuri, jopa kolminkertainen korkea-asteen koulutuksen saaneiden työttömyysuhkaan. Myös pitkäaikainen tai usein toistuva työttömyys lisää syrjäytymisriskiä.

Syrjäytymistä aiheuttavat myös puuttuva vanhemmuus, siitä seuraava heikko itsetunto, liian lyhyt lapsuus ja varhainen itsenäistyminen. Näihin kaikkiin haasteisiin yhteiskunnan palveluverkkojen olisi pystyttävä vastaamaan sosiaali- ja perhetyön sekä työvoimapolitiittisin keinoin kolmannen sektorin toimijoita unohtamatta.

Sosiaalityötä on kehitetty uuden lastensuojelulain mukaisesti ehkäisevään toimintaan. Kunnissa panostetaan lastensuojeluilmoitusten käsittelyyn määrärajoissa. Lasten ja perheiden tilanteiden selvityksellä perheitä motivoidaan tunnistamaan perheen tehtävät ja vanhemman vastuu kasvatustyössä. Kunnissa tuotetaan lastensuojelun perhetyön palveluja, joilla perheitä tuetaan heidän omassa toimintaympäristössään. Nuoria ja heidän perheitään tavoitetaan koulu- ja opiskeluympäristöissä, missä työntekijöitä on tuettu tunnistamaan lasten ja nuorten mielenterveyteen liittyviä pulmia ja ohjausta palveluihin. Oppilashuollossa toimivat koulun henkilökunnan lisäksi kouluterveydenhuollon, sosiaalityön sekä kasvatus- ja perheneuvolan edustajat.

Lastensuojelun sosiaalipäivystys ostetaan 3.5.2010 alkaen Tampereen kaupungin sosiaalipäivystyksestä. Aluksi kyseessä on kaksivuotinen kokeilu, jonka aikana kootaan kokemuksia toiminnasta. Ostopalveluna päivystystä hankkivien 12 kunnan toiveena on, että päivystys vakinaistettaisiin toukokuusta 2012 alkaen. Päivystyksen lisäksi kunnat ovat yhdessä sopineet lastensuojelun kriisisijoituspaiikkojen varalla olostä sekä laitos- että perhehoidossa.

Lastensuojelulain uudistus vuonna 2008 on muuttanut toimintatapoja lastensuojelussa sekä lisännyt asioiden kirjaamista ja asiakasnäkökulmaa lastensuojeluun. Lastensuojelun toteuttamiseen annetut määräajat aiheuttavat jonkin verran ruuhkia, mutta määräaikoja on pääsääntöisesti pystytty noudattamaan. Se, että lastensuojelutarpeen selvityksessä vanhemmille ja perheelle annetaan päätös siitä, alkaako/jatkuuko lastensuojelu perheessä vai katso taanko sen aloittaminen/jatkaminen aiheettomaksi, antaa perheille selvän ilmaisun eivätkä perheet enää jää epävarmuuteen asemastaan lastensuojelun asiakkaina. Lastensuojeluilmoitusten määrä on uuden lastensuojelulain myötä kasvanut.

	Kiireelliset huostaanotot v. 2009	Varsinaiset huostaanotot v. 2009	31.12.2009 lapsia perhekodissa	31.12.2009 lapsia lastensuojelulaitoksissa	31.12.2009 lapsia perheissä
Mänttä-Vilppula	2	1	6	9	12
Ruovesi	0	0	2	3	4
Virrat	0	0	0	2	6

Taulukko 4. Lastensuojelun tilastoja vuodelta 2009

Lastensuojelussa huostaanotot ovat valtakunnallisesti lisääntyneet viime vuosina. Niinpä lasten hyvinvoinnin ja kehityksen turvaamisesta on tullut erityisen tärkeä painopiste kunnallisessa toiminnassa ja palvelujen tuottamisessa. Kunnissamme on suhteellisen vähän kodin ulkopuolelle sijoitettuja lapsia ja nuoria eikä määrä ole lisääntynyt. Kunnissa on toimiva avohuolto. Kaikissa kunnissa toimii lastensuojelun perhetyö.

	Kasvatus- ja perheneuvolan asiakkaat	Ensikodin asiakkaat	Turvakodissa asumispäiviä yhteensä
Mänttä-Vilppula	167	0	0
Ruovesi	136	0	0
Virrat	126	0	195

Taulukko 5. Tilastotietoja sosiaalipalveluiden käytöstä vuonna 2009

Kasvatus- ja perheneuvola toimii matalan kynnyksen periaatteella ja sinne ohjautuu lapsia ja nuoria neuvolan, päivähoidon, koulun ja sosiaalityön kautta. Tällä toiminnalla ehkäistään syrjäytymistä.

Mäntässä toimii Selvin Sävelin –nuorten rikkeisiin puuttumisen malli, jossa sosiaalitoimi ja poliisi tekevät sujuvaa yhteistyötä. Sosiaalitoimi tapaa jokaisen poliisin näpistyksestä tai muusta rikkeestä tai päihdekokeilusta tavoittaman nuoren ja hänen vanhempansa. Nuorisotoimi on puuttunut Mänttä-Vilppulassa kaljan välitykseen alaikäisille kauppaliikkeiden kanssa sovitulla yhteiskampanjalla.

Alkoholin kulutuksen voimakas kasvu on lisännyt päihdehaittoja ja palvelujen tarvetta. Päihdehuollon palveluissa on kunnissa avohuollon palvelut keskittyneet kuntien terveyskeskusten poliklinikoille. Mäntän seudun terveydenhuoltoalueella on päihdeterapeutti. Katkaisuhuoltoa tarjotaan terveyskeskusten vuodeosastolla ja ostopalveluina. Laitoshoidon palvelut ostetaan pääsääntöisesti yksityisiltä palvelujen tuottajilta.

	A-klinikan asiakkaat	Nuorisotaseman asiakkaat	Katkaisuhoidon asiakkaat	Kuntoutuslaitoksen asiakkaat
Mänttä-Vilppula	104	4	4	4
Ruovesi	3	0	1	2
Virrat	1	0	1	6

Taulukko 6. Päihdehuollon asiakasmäärät vuonna 2009

Päihdehuollon palvelujen saatavuutta voidaan vahvistaa tarjoamalla päihdepalveluja lähipalveluna ja lisäämällä matalan kynnyksen palveluita. Pirkanmaan Sininauhalla on Mänttä-Vilppulassa päivätoimintaa ja päihdeohjaajan palveluja, joita Mänttä-Vilppulan kaupunki ostaa. Virroilla toimii kristillisen raittiusyhdistyksen ylläpitämä toimintakeskus Kieppi, joka tarjoaa päivätoimintaa päihde- ja mielenterveysongelmallisille. Ruovedellä toimii Pirkanmaan Sininauhan ylläpitämä Sininen päivä kolmena päivänä viikossa. Kaikissa kunnissa toimivat AA-kerhot. Palvelujen käyttöön vaikuttaa tarjonta, mikä näkyy selvästi esimerkiksi Mänttä-Vilppulan A-klinikan asiakkaissa; Ruovedellä ja Virroilla on vain yksittäisiä A-klinikan käyttäjiä, kun palvelut ovat tarjolla Tampereella saakka.

	Työttömyysaste heinäkuu 2010	Työttömät yhteensä	Alle 25-vuotiaat työttömät	Yli vuoden työttömyys	Työttömyyden muutos 09/10-%
Mänttä-Vilppula	12,1	624	78	129	- 4 %
Ruovesi	8,0	173	24	43	- 1 %
Virrat	8,8	290	34	44	-18 %
Ylä-Pirkanmaa	10,4	1206	147	243	-7 %
Pirkanmaa	12,2	30485	4667	7190	0 %
Koko maa	10,8	288943	41904	57130	0 %

Taulukko 7. Työttömät työnhakijat kunnittain 31.7.2010

Työttömyysaste kokonaisuudessaan ei juurikaan ole kohonnut 2007 tilanteesta, mutta merkille pantavaa ja huolestuttava on alle 25-vuotiaiden työttömyyden lisääntyminen lähes 40 %:lla (vuonna 2007 82 nuorta työtöntä, 31.7.2010 136 nuorta työtöntä). Tämä aiheuttaa edelleen lisähaasteita koulutus- ja työllistymispolkujen selvittämiseksi kaikkien toimijoiden yhteistyönä.

Pitkäaikainen työttömyys tai muusta syystä johtuva pitkään jatkunut poissaolo työelämästä merkitsee usein jäämistä vähimmäisetuuksien tai viimesijaisen toimeentuloturvan eli toimeentulotuen varaan. Työttömyyden pitkittyminen on merkittävä köyhyysriskiä kasvattava uhka.

Kunnissa toteutuu laki kuntouttavasta työtoiminnasta ja aktivointisuunnitelmat tehdään kaikille pitkäaikaistyöttömille. Kunnissa järjestetään aktiivisesti opiskelupolkuja ja tarvetta vastaavasti kuntouttavan työtoiminnan paikkoja, mikä ehkäisee hyvin syrjäytymistä. Syrjäytymisen ehkäisemiseksi kolmas sektori kuten A-kilta Mänttä-Vilppulassa tukee elämänhallintaa ja tukee päihdeettömyyttä työllistämällä pitkäaikaistyöttömiä. Vilppulan seudun Palvelukotiyhdistys järjestää työ- ja päivätoimintaa Vilppulan Tulkuntuvassa ja Kolhon Mäntyrinteellä. Palvelukotiyhdistys järjestää Mänttä-Vilppulassa kuntouttavan työtoiminnan paikkoja. Myös useat yhdistykset ja järjestöt toimivat yhä tiiviimmin verkostona.

Työttömien yhdistys on aktiivisesti työllistänyt Virroilla pitkäaikaistyöttömiä erilaisiin tehtäviin. Kaupungin ylläpitämissä Karhun Askel-työpajoissa työllistetään kerrallaan 20 - 30 henkilöä tarkoituksena avata näin polkua avoimille työmarkkinoille.

Kuntouttavassa työtoiminnassa toimii yksi työnohjaaja, joka etsii työtoimintaan oikeutetuille sopivia toimintapaikkoja. Kuntouttavassa työtoiminnassa oli vuoden 2009 aikana 68 eri henkilöä, keskimäärin toiminnassa on mukana 40 henkilöä kuukaudessa. Passiivista työmarkkinatukea saavien määrä on tammikuusta 2006 heinäkuuhun 2010 alentunut 80 %:lla ja työmarkkinatuen kunnan maksettava osuus 84 %:lla. Tammikuussa 2006 tuen saaja oli 75 henkilöä ja kunnan maksuosuus 19.666 euroa, heinäkuussa 2009 työmarkkinatuen saaja oli 15 ja kunnan maksuosuus 3.034 euroa.

Ylä-Pirkanmaan seutukunnallisella yhteistyöllä tavoitellaan monimuotoisempia ja kattavia sekä yhdenvertaisuutta edistäviä palveluja huomioiden myös taloudellinen tehokkuus. Yhteistoiminnalla pyritään ehkäisemään kuntien asukkaiden ja erityisesti nuorten syrjäytymistä.

Seutukunnan kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyössä huomioidaan kuntien eriytyminen jatkossa yhteistoiminta-alueittensa suuntaisesti. Mänttä-Vilppula ja Ruovesi tuottavat yhdessä Ylä-Pirkanmaan peruspalvelukuntayhtymän kautta perusterveydenhuollon palvelut ja sosiaalipalvelut lukuun ottamatta päivähoitoa, josta kunnat edelleen huolehtivat itse. Virrat tuottaa edelleen omana toimintana sekä perusterveydenhuollon että sosiaalihuollon palvelut, koska puitelain mukaista ratkaisua kuntayhteistyöstä ei ole vielä tehty.

Sosiaalitoimessa on seutukunnallisesti tehty seuraavia yhteisiä toimintastrategioita ja tuotettu palveluja yhteistoimintana.

Mäntän seudun terveydenhuoltoalue 2003- / Mäntän ja Vilppulan perusterveydenhuollon sekä Mäntän sairaalan uudelleen organisointi/pitkäaikaishoitovastuu sosiaalitoimella
Ylä-Pirkanmaan päihde- ja mielenterveystyön strategia 2004

Ylä-Pirkanmaan hyvinvointihanke 2005-2006

Ylä-Pirkanmaan päihdetyön hanke 2006-2007

Lasten ja nuorten mielenterveystyön kehittämishanke 2000- /nuorisopsykoterapeutin avovastaanotot 2006- (sivistys-, sosiaali- ja terveystoimi)

Ylä-Pirkanmaan lastensuojelun kehittämishanke 2007-2008

Ylä-Pirkanmaan sosiaalipäivystysrengas ja kriisiperheet 2007-2008

Pohjois-Pirkanmaan (Mänttä-Vilppula, Ruovesi ja Virrat) lastensuojelun asiantuntijaryhmä 2008- (lakisääteinen)

Nuorten intensiivisen tuen kehittämishanke Pirkanmaalla 2009 – 2011, Pohjois-Pirkanmaan kunnista mukana Virrat

Kunnat ovat puolustusvoimien kanssa mukana nuorten varusmiesten syrjäytymistä ehkäisevässä Aikalisä-toiminnassa vuodesta 2008 alkaen, vuodesta 2009 Aikalisä ei toimi enää hankkeena, vaan vakiintuneena työmuotona kutsuntaikäisten nuorten keskuudessa. Kunnat ovat nimenneet sosiaali- ja terveydenhuollosta Aikalisä- ohjaajat, jotka ovat mukana kutsuntatilaisuudessa ja haastattelevat siellä kaikki osallistujat, sekä suunnittelevat mahdollisesti tarvittavat tukitoimet ja palvelut niitä tarvitseville.

Kuntien nuorisotyöttömyys on huolestuttavan korkealla. Sosiaalihuolto pyrkii yhdessä työvoimahallinnon kanssa ja perusteenaan laki kuntouttavasta työtoiminnasta aktivoimaan vaikeasti työllistyviä ja nuoria työttömiä tai kouluttamattomia rakentamalla heille yksilöllisiä polkuja koulutukseen ja/tai työelämään. Mäntän kaupungilla toimi Työllisyyspolku –projekti vuosina 2007-2009, jossa paikallisesti edistettiin pitkäaikaistyöttömien ja alle 25-vuotiaiden työllistymistä välityömarkkinoille kuten yhdistyksiin ja järjestöihin. Työtä jatkaa nyt VALMA.

Mänttä-Vilppulan kaupungin ja Pirkanmaan ELY-keskuksen rahoittama VALMA-hanke pyrkii vähentämään alueen pitkäaikaistyöttömyyttä ja kehittämään pitkäaikaistyöttömille tuetumpaa palvelumuotoa. Hankkeessa pyritään vahvistamaan työttömien toimintakykyä, arjenhallintaa ja välttämään pitkäaikaista riippuvuutta sosiaaliturvasta. Pitkäaikaistyöttömän toiminta- ja työkyvyn parantamiseksi yritetään löytää sopiva työtoimintapaikka ja ohjata heitä oikeiden palveluiden pariin (esim. päihde- ja mielenterveyspalvelut, perusterveydenhuolto ym.) sekä tutkitaan mahdollisuutta aloittaa pitkäaikaistyöttömille suunnatut terveystarkastukset. VALMA-hanke toteutetaan ajalla 01.03.2010 - 31.12.2012.

Ylä-Pirkanmaalla toimi NUOTTA-projekti vuodesta 2005 alkaen. Uusi Nuotta2011-hanke toimii vuoteen 2012 saakka. Sen tavoitteena on välityömarkkinoiden suunnitelmallinen kehittäminen osana työmarkkinoita siten, että ne muodostavat toimivan työllistymistä edistävän kokonaisuuden henkilöille, joilla on vaikeuksia kiinnittyä työmarkkinoille tai koulutukseen. Toinen hankkeen keskeinen tavoite on edistää vaikeasti työllistyvien henkilöiden työllistymistä. Mänttä-Vilppulassa toimii lisäksi MV-hanke ajalla 2.1.2009-31.12.2013. Se on ELY-keskuksen tukema ja kohderyhmänä ovat pitkäaikaistyöttömät, vaikeasti työllistettävät ja vajaakuntoiset työttömät. Kohderyhmään kuuluvia henkilöitä pyritään työllistämään keskimäärin 13 henkilöä vuositasolla.

Sosiaalihuollon ja työvoimahallinnon sekä ammatillisen koulutuksen yhteistyöllä Mänttä-Vilppula (hankkeen alussa Mänttä) on saanut ESR-rahoitteisen nuorten työpaja-hankkeen ajalle 1.9.2008 - 31.8.2011. Projekti tukee nuorten työllistymistä ja vähentää koulutuksen keskeyttämistä. Hankkeen tavoite on vakiinnuttaa seudullinen monialainen työpajatoiminta. Asiakkaat tulevat Saskyn Mäntän ammatillisesta koulutuksesta, sosiaalitoimiston kautta ja TE-toimiston kautta sekä yläkoululta. Kohdealueena on YPEK:n alue. Hankkeessa on ollut mukana tähän mennessä (lokakuu 2010) 73 nuorta.

Olennaista on kehittää varhaista puuttumista varhaiskasvatustyössä, perusopetuksessa sekä lastensuojelussa ja nuorisotyössä. Mänttä-Vilppulassa on laadittu moniammatillisesti lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, johon on koottu ne asiat, jotka jo sujuvat, ja ne asiat, jotka eivät suju ja joissa on vielä kehittämistä.

Moniammatillinen verkostotyö on vakiinnuttanut asemansa jokaisen kunnan työmuotona. Päivähoidossa ehkäisevää työtä tehdään pikkulapsityöryhmissä, ja päivähoitoa käytetään myös lastensuojelun tukena silloin, kun katsotaan, että vanhemmat eivät riittävästi pysty tukemaan lapsen monipuolista kehitystä ja kasvua kotona.

Koulujen perusopetuksessa ehkäisevää työtä tehdään oppilashuoltotyönä. Mänttä-Vilppulassa koulukuraattori on aloittanut työnsä elokuussa 2010. Hän toimii kaikissa Mänttä-Vilppulan peruskouluissa ja lukiossa. Ruovedellä ja Virroilla kouluissa ei ole koulupsykologin tai koulukuraattorin vakansseja. Huomattava on, että perusopetuslakiin tulee muutos 1.1.2011 lähtien (642/2010). Lastensuojelulain (417/2007, voimaan 1.1.2008 alkaen) 9 §: "Tuki koulunkäyntiin

Kunnan tulee järjestää koulupsykologi- ja koulukuraattoripalveluita, jotka antavat kunnan perusopetuslaissa (628/1998) tarkoitetun esi-, perus- ja lisäopetuksen sekä valmistavan opetuksen oppilaille riittävän tuen ja ohjauksen koulunkäyntiin ja oppilaiden kehitykseen liittyvien sosiaalisten ja psyykkisten vaikeuksien ehkäisemiseksi ja poistamiseksi. Palveluilla tulee edistää myös koulun ja kodin välisen yhteistyön kehittämistä.

Perusopetuslain 7 ja 8 §:ssä tarkoitetun opetuksen järjestäjä vastaa edellä 1 momentissa tarkoitettujen palveluiden järjestämisestä oppilailleen."

Virroilla kouluilla toimii koulun erityistyöntekijä, joka on koulutukseltaan psykiatrinen sairaanhoitaja sekä kaksi päivää viikossa perheneuvolan sosiaalityöntekijä koulukuraattorin tehtävissä. Uudistuvan perusopetuslain myötä myös Ruovesi joutuu hankkimaan koulukuraattoripalvelua seuraavana vuonna.

Lasten ja nuorten ongelmat ovat osa oppilashuoltotyötä ja koulu- sekä opiskelijaterveydenhuoltoa. Sosiaalityöntekijä osallistuu oppilashuoltotyöryhmään niin ala- kuin yläkouluilla henkilötietolain (522/1999) mukaisesti eli ei siis automaattisesti joka kerralla, samoin perheneuvolan psykologi/sosiaalityöntekijä. Mänttä-Vilppulassa varhaisnuorten parissa työtä tekevien koulujen ja oppilaitosten sekä eri asiantuntijoiden yhteydenpidon muotoja on hiottu ja mallina on nuorisopsykoterapeutin avovastaanotot yhteiskoululla. Työmalli on kehitetty lasten ja nuorten mielenterveyshankkeen määrärahoilla 2000-luvulla. Virroilla koululla toimii koulun erityistyöntekijä, joka on koulutukseltaan psykiatrinen sairaanhoitaja sekä kaksi päivää viikossa perheneuvolan sosiaalityöntekijä koulukuraattorin tehtävissä. Mänttä-Vilppulan kouluilla koetaan, että terapeutti- y.m.s. palveluja on liian vähän saatavissa ja akuuttiin tarpeeseen ei heti pystytä vastaamaan.

Kuntien sosiaalityöntekijöiden ja erityispalvelujen psykologin/sosiaalityöntekijän sekä mielenterveystoimiston tehtävä on tukea lasten ja nuorten mielenterveyden edistämistä, mutta mahdollisuudet vaikuttaa lasten ja nuorten hyvinvointiin ovat edelleen rajalliset. Kotien ja vanhempien vaikutus ja kotien kanssa tehtävän yhteistyön vaikutus korostuvat entisestään.

5. ONNETTOMUUKSIEN ENNALTAEHKÄISY PELASTUSTOIMEN NÄKÖKULMASTA

Koti- ja vapaa-ajan tapaturmat

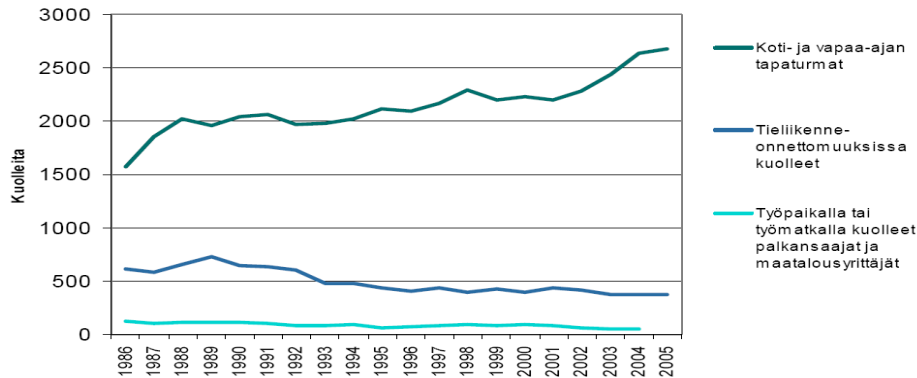
Tapaturma on suomalaisten yleisin kuolinsyy. Suomessa sattuu noin 800.000 koti- ja vapaa-ajan tapaturmaa vuosittain. Koti- ja vapaa-ajan tapaturmilla tarkoitetaan niitä tapaturmia, jotka tapahtuvat työajan ulkopuolella ja muualla kuin liikenteessä. Koti- ja vapaa-ajan tapaturmien osuus kaikista tapaturmista on noin 80 %. Tapaturmien seurauksena kuolee vuosittain noin 2.200 henkilöä. Näistä noin 500 on humalaisia miehiä. Tapaturmaisesti kuolleista naisista ainoastaan joka kymmenes on humalassa. Alkoholilla on suuri osuus palokuolemien lisäksi hukkumis- ja paleltumakuolemista.

Koti- ja vapaa-ajan tapaturmien taustalta löytyy usein samat syyt kuin palokuolemissa: alkoholin ja muiden päihteiden liikakäyttö, väestön ikääntyminen ja yksin asuvien vanhusten määrän lisääntyminen. Tapaturmaisista kuolemantapauksista 2/3 tapahtuu miehille. Suurimmassa riskiryhmässä tapaturmaisista kuolemista tarkasteltaessa ovat 45-64 -vuotiaat miehet.

Lapsia kohtaavien tapaturmien yleisimmät syyt ovat erilaiset putoamiset, myrkytykset ja tukehtumiset. Lapsen vanhetessa lisääntyvät liikuntaharrastuksissa, ulkoleikeissä ja koulussa tapahtuvien tapaturmien osuudet, jolloin kotitapaturmien osuus pienenee. Ikäihmisillä yleisimmät tapaturmien syyt ovat liukastumiset, kaatumiset ja erilaiset palovammat. Kodin lisäksi tapaturmia tapahtuu ulkona ja hoitolaitoksissa. Esimerkiksi lonkkamurtuman vuoksi vanhus saattaa menettää itsenäisen liikkumiskykensä koko loppuiäkseen.

Koti- ja vapaa-ajan tapaturmat näyttävät lisääntyvän joka vuosi, kuten seuraavalla sivulla oleva kuvaaja kertoo.

Tapaturmaisesti kuolleet (Ikm) 1986–2005

Selite

Sisällysluettelo

Lähde: Tilastokeskus SVT, Kuolemansyytilasto, Tieliikenneonnettomuustilasto, Työtapaturmatilasto

Kuvio 5. Tapaturmaisesti kuolleiden lukumäärät vuosina 1986-2005 / KOKO MAA (Lähde: Tilastokeskus SVT)

Suomen pitkä talvi vaikuttaa liukastumisten ja muiden kaatumisten määriin. Yhteiskunnalle koituu liukastumisista yli 500 miljoonan euron kustannukset vuosittain.

Vuosittain kymmenet tuhannet ihmiset joutuvat ensiapuvastaanotolle kaatumisen seurauksena. Iäkkäät ihmiset voivat kaatua useamman kerran vuodessa. Kaatumisten seurauksena kuolee vuosittain noin 1200 suomalaista. Kaatumista seuraava toipilasaika on erityisesti vanhuksille rankka. Toipilasaikana fyysinen toimintakyky heikentyy, mikä vaikuttaa myös henkiseen hyvinvointiin. Toipilasaikana menehtyy useita henkilöitä vuosittain. Liukastumisten ennaltaehkäisy onkin asia, johon tulisi yrittää vaikuttaa (mm. käyttämällä liukuesteitä kengissä, kunnollinen kulkuväylien kunnossapito, hyvä lihaskunto jne.).

Keinot koti- ja vapaa-ajan tapaturmien vähentämiseen ovat pitkälti samanlaiset kuin keinot palokuolemien ehkäisemiseen. Yksin asuvien vanhusten turvallisuuden takaamisella voidaan varmasti vähentää tapaturmia. Alkoholien vaikutuksen alaisena henkilöstä tulee kömpelömpi, mistä seuraa kaatumisia. Jos alkoholinkäyttö pysyisi kohtuullisella tasolla, jäisi osa tapaturmista sattumatta.

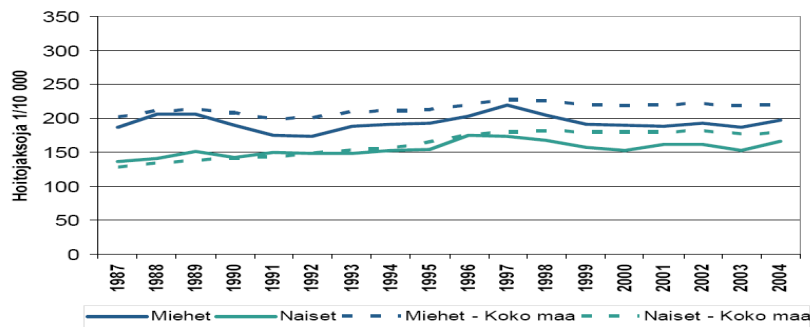
Kuvio 6. Tapaturmat Pirkanmaalla ja koko maassa 1987-2004. (Lähde: Stakes, Hoitoilmoitusrekisteri)

Vaikka Suomessa tapaturmien osuus lisääntyy jatkuvasti, näyttäisi Pirkanmaan tilanne suhteellisen tasaiselta.

Vammat ja myrkytykset

Pirkanmaa ja koko maa 1987–2004
Hoitojaksot / 10 000 as. (ikävakioitu)

Selite

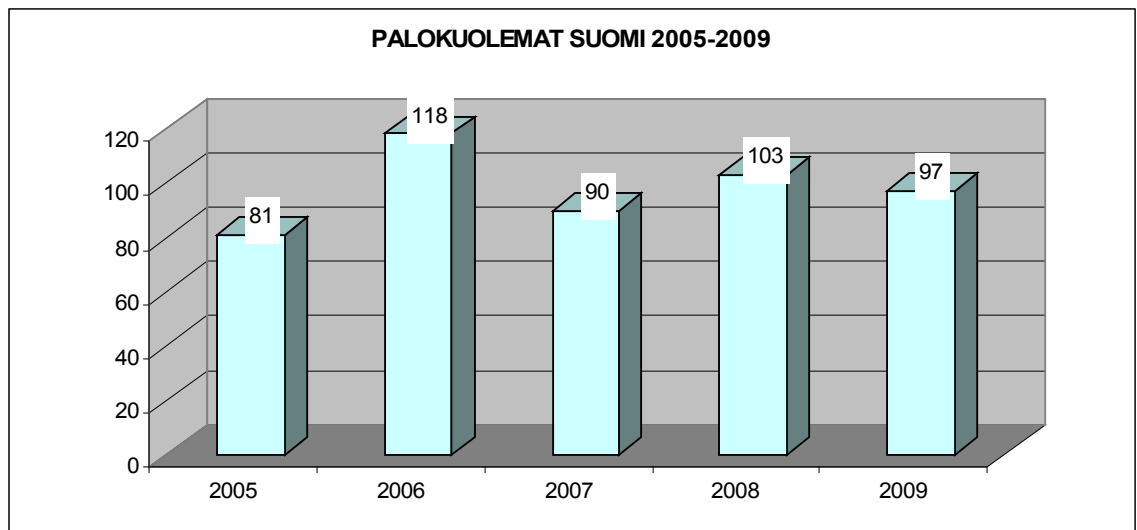
Sisällysluettelo

Lähde: Stakes, Hoitoilmoitusrekisteri

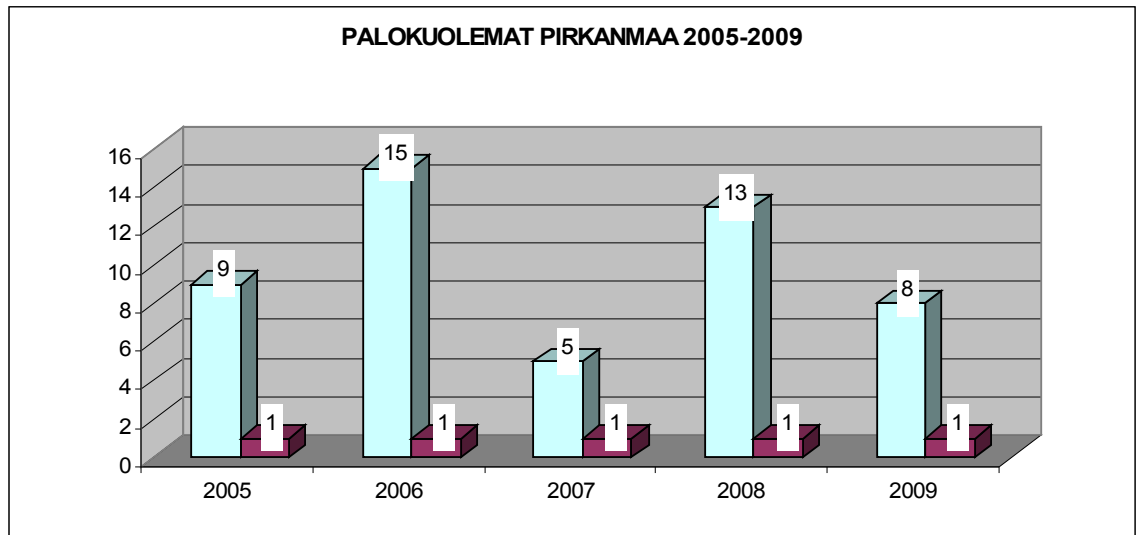
Tulipalot

Vuonna 2005 Suomessa tapahtui 81 palokuolemaa. Tämä herätti toiveita siitä, että palokuolemien määrä lähtisi pysyvään laskuun. Vuoden 2006 aikana tapahtui kuitenkin 118 palokuolemaa, mikä muutti jälleen käsityksiä kehityksestä. Edellä mainittujen vuosien jälkeen palokuolemien määrissä ei ole ollut näkyvissä suuria muutoksia kumpaankaan suuntaan, vaan määrät ovat olleet pidemmän aikavälin vakiintuneella tasolla, noin 100 kpl vuodessa.

Vuonna 2009 Pirkanmaalla tapahtui 8 palokuolemaa, joista yksi Pohjois-Pirkanmaalla.

Kuvio 7. Palokuolemat Suomessa 2005-2009. Lähde: Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö, SPEK 2010

Kuvio 8. Palokuolemat Pirkanmaalla ja Pohjois-Pirkanmaalla (1/vuosi) 2005-2009. Lähde: PRONTO tilastointijärjestelmä 2010

Sisäasiainministeriö asetti vuoden 2012 valtakunnalliseksi tavoitteeksi enintään 30 palokuolemaa. Palokuolemien määrissä ei ole vuosittain kuitenkaan tapahtunut suuria muutoksia ja täten on todettu, että pelkillä pelastuslaitoksen toimenpiteillä ei päästä asetettuihin tavoitteeseen. Palokuolemien ehkäisemiseen tarvitaan siis myös muiden toimijoiden toimenpiteitä. Vuoden 2003 pelastuslaissa annettu määräys palovaroittimien asentamisesta asuinhuoneistoihin ei ole vaikuttanut toivotulla tavalla palokuolemien lukumääriin. Pelastuslaitoksella on toisaalta tiedossa useita tapauksia, joissa palokuolemia on estetty palo- tai häkävaroitin avulla. On mahdollista, että ilman palovaroittimista annettua lakia palokuolematilastot olisivat vieläkin synkemmät.

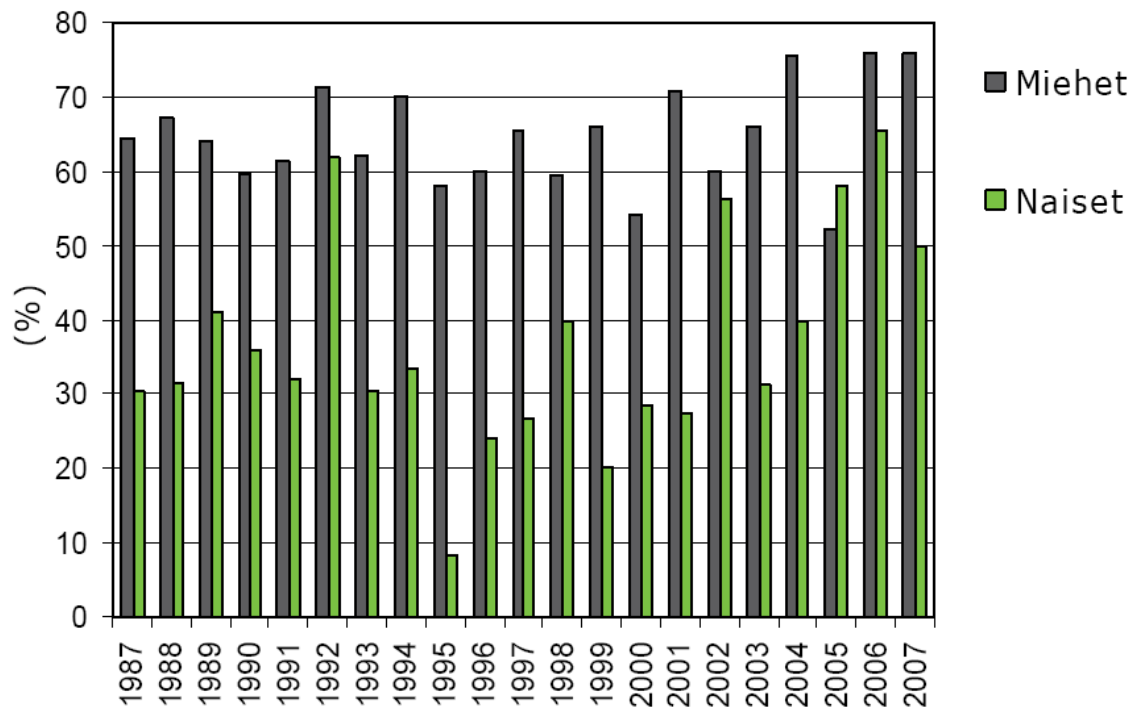
Pelastuslaki antaa lisäksi määräyksiä asumista koskevaan omatoimiseen varautumiseen. Lain mukaan taloyhtiöön, jossa on viisi tai useampia asuinhuoneistoja, tulee laatia pelastussuunnitelma. Suunnittelun avulla taloyhtiön hallitus ja sen asukkaat ohjataan miettimään eri tasoisia riskejä, kiinnittämään huomiota päivittäiseen turvallisuuteen ja yleiseen turvallisuuskulttuuriin.

Palokuolemia on tutkittu useissa eri yhteyksissä. Jokainen palokuolema tutkitaan sekä poliisin, että pelastuslaitoksen toimesta. Joissain tapauksissa onnettomuustutkintakeskus tekee oman tutkintansa. Tutkinnan avulla pyritään selvittämään ne tekijät, jotka johtivat hengenvaarallisten olosuhteiden muodostumiseen, sekä selitykseen sille, miksi henkilö ei pystynyt poistumaan vaaralliseksi muodostuneesta tilanteesta. Toistuvana tekijänä raporteissa on kuolleen henkilön hetkellisesti tai pysyvästi alentunut toimintakyky. Tässä yhteydessä toimintakyvyn alenemisella tarkoitetaan havaintokyvyn, liikuntakyvyn tai ymmärryskyvyn alenemista tai puuttamista. Yksityiskohtaisemmin tarkasteltuna palokuolemista löytyy selvä yhteys väestön ikääntymiseen, yksin asuvien vanhuksien määrän kasvuun, sekä työikäisen väestön syrjäytymiseen.

Palokuolemien riskiryhmät voidaan luokitella karkeasti alla kuvatulla tavalla. Kun näiden erityisryhmien asumisturvallisuuteen kiinnitetään riittävällä tavalla huomiota, voidaan uskoa, että palokuolematilastot kääntyvät laskuun.

- alkoholin, huumeiden tai lääkkeiden liikkakäyttäjät
- vanhuksia, joiden toimintakyky on iän tai erilaisten sairauksien takia alentunut
- kaiken ikäiset henkisesti tai fyysisesti sairaat
- yksin kotona olevat lapset

Kansanterveyslaitoksen laatimien tilastojen mukaan alkoholi on mukana yli puolessa sattuneista palokuolemista. Syrjäytymisen mukanaan tuoma alkoholin ja muiden päihteiden liikkakäyttö aiheuttaa pelastuslaitoksille tehtäviä myös sairaankuljetus- ja ensivastetoiminnan muodossa. Tästä syystä pelastuslaitos toivoo, että syrjäytymisen estämiseen kiinnitetään jatkossa entistä tarkempaa huomiota.

Kuvio 9. Alkoholin osuus palokuolemista 1987-2007. Lähde: Tilastokeskus, SVT, kuolemansyytilasto

Suurin osa palokuolemista tapahtuu asuinrakennuksissa. Muitakin syitä kirjataan, kuten liikenneonnettomuuden seurauksena syttyvän ajoneuvopalon aiheuttamat palokuolemat. Tilastoissa on nähtävissä joitakin henkirikoksia tai itsemurhia, jotka on tehty sytyttämällä henkilön päälle valeltu palava neste. Palokuolemaksi kirjataan myös tapahtuma, jossa henkilö löydetään savuisesta tilasta ja voidaan epäillä, että kuolema on johtunut häämyrkytyksestä. Samoin toimitaan palaneena löydetyn henkilön kohdalla, vaikka ei olekaan tiedossa onko henkilö ollut elossa tulipalon syttyessä. Todellinen kuolinsyy selviää oikeustieteellisessä ruumiinavauksessa, mutta tilastoihin tuota tietoa ei saada. Aikajanaalla palokuolemaksi kirjataan tapaus, jossa tulipalon seurauksena vammoja saanut henkilö menehtyy 30 päivän kuluessa vammautumisesta.

Toisaalta, palokuolemaksi ei kirjata mm. tilannetta, jossa kerrostalohuoneiston tulipaloo pakoontuessa ihminen pudottautuu tai hyppää korkealta, ja menehtyy puutoamisesta saamiinsa vammoihin. Tästä syystä nykyiset palokuolematilastot eivät ole välttämättä täysin luotettavia. Tilastointitapaa tullaan tulevaisuudessa toivotta-

vasti tarkentamaan. Tilastointi tulisikin siirtää sisäasiainministeriön tehtäväksi, jolla on tarvittavat oikeudet mm. rikostutkinnan tulosten ja todellisen kuolinsyyn selville saamiseksi. Yleisesti tulipaloista lähes puolet syttyy ihmisten toiminnan seurauksena.

Palokuolemien vähentämisestä on käyty valtakunnan tasolla vilkasta keskustelua. Sisäasiainministeriön jyrkkä kanta on, että palokuolemien määrä on saatava selvästi laskemaan. Yhtenä esimerkkinä esitetään riskiryhmien asuntojen sammutusjärjestelmät. Kaikkia asuntoja ei kuitenkaan voida varustaa automaattisella sammutuslaitteistolla, joten syrjäytymisen estämisen lisäksi on edelleen kiinnitettävä entistä enemmän huomiota asennekasvatukseen, valistukseen ja neuvontaan.

Tampereen aluepelastuslaitoksessa on käytössä Tulikettu-projekti, jonka tarkoituksena on jakaa esikoulu- ja peruskouluikäisille turvallisuustietoa. Tuliketun kautta turvallisuusasioista kerrotaan joka vuosi esikoululaisille, sekä kakkos-, kuutos- ja kahdeksaslukkalaisille. Tuliketun tulokset eivät näy välittömästi, vaikka onkin mahdollista, että lapsi joutuu onnettomuustilanteeseen ja toimii saatujen oppien mukaisesti. Tärkeämpää on, että tuleville aikuisille opetetaan turvallisuusasiat jo muiden elämän perustaitojen oppimisen yhteydessä. Tämä edesauttaa oikeiden toimintatapojen säilymistä läpi elämän.

Syrjäytyneet ja päihteiden liikakäyttäjät muodostavat suurimman palokuolemien riskiryhmän. Näitä ryhmiä ei yleensä tavoiteta lainkaan valistuksen ja turvallisuuskoulutuksen keinoin. Valitettava tosiasia on, että osa nykyisistä peruskoululaisistakin syrjäytyy aikuisena. Tuliketun avulla osa tulevaisuuden riskiryhmistä tavoitetaan jo ennen kuin syrjäytyminen on päässyt tapahtumaan.

Ns. ohikulkijoiden tekemien hätäilmoitusten määrä kasvaa vuosi vuodelta. Yleisimmät syyt hätäilmoituksiin ovat savuhavainnot tai tajuttomana makaavat potilaat. Ilmoittaja ei kuitenkaan kiireisiinsä vedoten ehdi jäämään paikalle selvittämään, mitä todella on tapahtunut. On esimerkkejä, joissa kaupungin keskustassa sairaskohdauksen saanut henkilö on maannut kuolleena jopa tunteja, ennen kuin kukaan on kiinnittänyt häneen huomiota. Mistä johtuu tämän tyyppinen välinpitämättömyys? Kyseessä voi kuitenkin olla toisen ihmisen henki ja terveys. Mitä tehdään kun näin sattuu omalle läheiselle? Olisiko tässäkin asenteiden muokkaamisen paikka?

Suuronnettomuuksien todennäköisyys kasvaa aina, kun paljon rakennuksia, ihmisiä ja erilaisia toimintoja keskitetään samaan paikkaan. Erityisesti ympäristö- ja luonnononnettomuuksien todennäköisyys on alkaneena vuosituhantena kasvanut selvästi. Viime vuosien myrskyt, tulvat ja näistä aiheutuneet vesi- ja sähkökatkokset eivät varmasti ole jääneet keneltäkään huomaamatta. Myös vanhentuneiden rakenteiden ja viallisten laitteiden aiheuttamat ongelmat, kuten saastuneet talousvedet ovat olleet voimakkaasti esillä.

Suuronnettomuuksia ajatellen viranomaisyhteistoimintaa tuleekin jatkuvasti kehittää. Suuronnettomuuden torjumiseen, vakiinnuttamiseen tai seurausten pienentämiseen osallistuu aina myös muita kuin turvallisuusalan viranomaisia. Ennakoivan työn yhteydessä onkin tehty viranomaisyhteistoiminnan suunnittelua ja harjoiteltu niillä kokoonpanoilla, joiden voidaan olettaa työskentelevän yhdessä eri tilanteiden aikana. Pirkanmaalla järjestettiin 2009 syksyllä laaja kriisitilanteita kuvaava viranomaisharjoitus, josta saatiin hyvää palautetta. Lisäksi uutena toimintona Tampe-

reen aluepelastuslaitoksen Wivi viesti- ja johtokeskusta käytetään Pirkanmaalla kuntien apuna kriisitilanteiden alkuvaiheiden käynnistämistoimenpiteissä.

Viranomaistyön kehittämisessä ja johtamistoiminnoissa on käynnissä myös valtakunnallisia hankkeita, joilla toimintoja voidaan edelleen tehostaa muuttuneiden uhkakuvien mukaan. Hyvin suunniteltu viranomaistoiminta tuo mukanaan erilaisia käyttökelpoisia toimintaohjeita ja työjärjestyksiä, jotka voidaan ottaa käyttöön tilanteen niin vaatiessa. Suuronnettomuustilanteessa ja eri tyyppisissä kriiseissä yhteistoimintaa ja vastuualueiden jakamista ei voida enää harjoitella. Pelastusviranomaisen rooli viranomaistoiminnan johtamisessa on merkittävä. Suuronnettomuudet vaativat tarpeen mukaan myös psyykkistä kriisityötä, pelastustoimi määrää tällöin käytännön toteutuksen ja toimintatavat.

Suomessa on käyty keskustelua siitä, kestäkö avun tuleminen syrjäseuduille liian kauan. Pohjois-Pirkanmaan toimialueella etäisyydet ovat Pirkanmaan pisimpiä mutta toimialueen paloasemaverkko on kuitenkin hajautettu niin, että ensimmäinen apu saadaan paikalle palvelutasopäätöksen mukaisesti. Joukot täydentyvät tarvittaessa kauempaa tulevilla yksiköillä, mutta ensitoimenpiteet onnettomuuspaikalla päästään käynnistämään kohtuullisen nopeasti.

Aluepelastuslaitos arvioi toiminta-alueensa riskejä jatkuvasti. Tehdyn riskin arvioinnin seurauksena Pohjois-Pirkanmaalla toimii neljä päätoimisella henkilöstöllä virkaaikana miehitettyä aluepaloasemaa, kuusi sopimuspalokuntaa, ja kaksi toimenpidepalkkaista palokuntaa.

Aluepelastuslaitoksessa on laadittu vuosille 2010-2013 palvelutasopäätös, jolla pelastuslaitoksen toimintaa ja kehittämistoimenpiteitä esiteltiin Pirkanmaan alueen päättäjille. Pelastuslaitoksen toiminnan tulee täyttää tässä palvelutasopäätöksessä kirjatut tavoitteet ja toimenpiteet, jotta pelastustoimen asiakkaat saavat sen palvelun, joka on yhdessä kuntien päättäjien kanssa sovittu.

Päätöksessä selvitetään kokonaisuudessaan pelastuslaitoksen toiminnan nykytila, mihin on päästy aiemman palvelutasokauden (2004-2009) aikana. Tampereen aluepelastuslaitos on koko toiminta-aikansa pyrkinyt yhä enemmän panostamaan onnettomuuksien ehkäisyyn ja tätä toimintaa kehitetään myös nykyisellä palvelutasokaudella. Palvelutasopäätöksen mukaan onnettomuuksia ennaltaehkäistään vähintään koulutuksen ja valistuksen, palotarkastusten, rakenteellisen palontorjunnan ja kemikaalivalvonnan kautta. Kaiken edellä mainitun tavoitteena on yhdessä muiden viranomaisten, kansalaisten, julkisyhteisöjen ja yksityisten toimijoiden kanssa luoda Tampereen aluepelastuslaitoksen vision mukainen ”Turvallinen Pirkanmaa”.

6. VESITURVALLISUUS

Vesiturvallisuus on ollut aluepelastuslaitoksen alkuvaiheen yksi kehittämiskohde. Kehitystyötä on tehty sekä kaluston, että koulutuksen osa-alueilla. Tampereen aluepelastuslaitoksella on Pohjois-Pirkanmaan alueella käytössään ajanmukainen kalusto. Ylöjärven Kurussa, Mäntässä ja Vilppulassa on isolla perämoottorilla varustetut alumiiniveneet, Ruovedellä ja Virroilla on Rib – tyyppiset isoilla perämootoreilla varustetut veneet ja Virroilla liituri vaikeampiin keliolosuhteisiin. Alueelta löytyy myös kaksi helposti liikuteltavaa Rib-venettä. Miehistölle on annettu erityistä pintapelastuskoulusta. Lisäksi Järvi – Suomen pelastajilla on Näsijärvellä 7 metri-

nen pelastusvene Olli II. Edellä mainitut yksiköt hoitavat pääsääntöisesti kaikki Pohjois-Pirkanmaan vesipelastustehtävät.

7. YRITYSTOIMINNAN TURVALLISUUS

Yritys onnettomuuden tai rikoksen kohteena

Yritysten riski joutua rikoksen kohteeksi on kasvanut. Riski väkivallan ja uhkailun kohteeksi joutumiselle on yleistynyt erityisesti palvelualoilla. Yritystoiminnan turvallisuus on Suomen tärkeä kilpailuetu, joka voi olla peruste yrityksen sijoittumiselle Suomeen. Yrityksen riski joutua onnettomuuden kohteeksi on usein pienempi kuin sen mahdollisuus joutua rikoksen kohteeksi. Tässä yhteydessä ei oteta kantaa yritysten rikosturvallisuuteen, vaan painopiste on onnettomuuksissa ja niiden ehkäisyssä.

Pelastusviranomaiset pyrkivät vaikuttamaan yritysten turvallisuustasoon tekemällä palotarkastuksia ja antamalla turvallisuusasioihin liittyvää neuvontaa. Pelastuslaitos pyrkii resurssiensa mukaan kouluttamaan yrityksiä henkilöstöä, ja usein tällaisen harjoituksen yhteydessä pelastuslaitoksen operatiivinen henkilöstö myös tutustuu kohteeseen tai harjoittelee onnettomuustilanteen hoitamista yhteistyössä yrityksen edustajien kanssa.

Pelastuslain 8 §:n mukaan ”Rakennuksen omistaja ja haltija, teollisuus- ja liiketoiminnan harjoittaja, virasto, laitos ja muu yhteisö on asianomaisessa kohteessa ja muussa toiminnassaan velvollinen ehkäisemään vaaratilanteiden syntymistä, varautumaan henkilöiden, omaisuuden ja ympäristön suojaamiseen vaaratilanteissa ja varautumaan sellaisiin pelastustoimenpiteisiin, joihin ne omatoimisesti kykenevät.”

Pelastuslain 9 § toteaa mm. seuraavaa:

...Valtioneuvoston asetuksessa tarkemmin määriteltävään rakennukseen tai muuhun kohteeseen, jossa henkilö- ja paloturvallisuudelle tai ympäristölle aiheutuvan vaaran taikka mahdollisen onnettomuuden aiheuttamien vahinkojen voidaan arvioida olevan vakavat, on laadittava pelastussuunnitelma 8 §:ssä tarkoitetuista toimenpiteistä. Pelastussuunnitelman sisällöstä voidaan tarvittaessa antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella...

Sisäasianministeriön asetus pelastustoimesta antaa yksityiskohtaisemmat ohjeet pelastussuunnitelmasta ja sen sisällöstä:

(9 §)

Pelastuslain 9 §:n 3 momentissa tarkoitettu pelastussuunnitelma on laadittava mm:

3) hotelleihin, asuntoloihin, lomakyliin, leirintäalueille ja muihin vastaaviin majoitus-tiloihin, joissa on yli 10 majoituspaikkaa;

4) kokoontumis- ja liiketiloihin, joissa on runsaasti yleisöä tai asiakkaita, kuten yli 50 asiakaspaikan ravintoloihin, yli 25 hoitopaikan päiväkotihuoneistoihin ja yli 500 neliömetrin kokoisiin myymälöihin, kouluihin, urheilu- ja näyttelyhalleihin, teattereihin, kirkkoihin, kirjastoihin ja liikenneasemille;

- 5) suurehkoihin tuotanto-, varasto- ja maataloustuotantotiloihin;
- 6) kohteisiin, joissa palo- ja räjähdysvaarallisten kemikaalien käsittely tai varastointi voi aiheuttaa vaaraa ihmisten terveydelle, omaisuudelle tai ympäristölle;
- 7) tiloihin, jotka on varustettu säädöksessä tai viranomaisen päätöksessä vaaditulla automaattisella sammutuslaitteistolla tai paloilmoittimella;
- 8) yrityksiin, laitoksiin ja vastaaviin kohteisiin, joissa työntekijöiden ja samanaikaisesti paikalla olevien muiden ihmisten määrä on yleensä vähintään 30;
- 9) liiketoiminnan harjoittajan tai muun yhteisön järjestämään tapahtumaan, jossa henkilö- ja paloturvallisuudelle tai ympäristölle aiheutuvan vaaran taikka mahdollisen onnettomuuden aiheuttamien vahinkojen voidaan arvioida olevan vakavat tapahtumaan osallistuvien ihmisten suuren määrän tai muun erityisen syyn vuoksi.

(10 §)

Pelastussuunnitelmassa on selvitettävä:

- 1) ennakoitavat vaaratilanteet ja niiden vaikutukset;
- 2) toimenpiteet vaaratilanteiden ehkäisemiseksi;
- 3) poistumis- ja suojautumismahdollisuudet sekä sammutus- ja pelastustehtävien järjestelyt;
- 4) turvallisuushenkilöstö, sen varaaminen ja kouluttaminen sekä muun henkilöstön tai asukkaiden perehdyttäminen suunnitelmaan;
- 5) tarvittava materiaali kuten alkusammutus-, pelastus- ja raivauskalusto, henkilösuojaimet ja ensiaputarvikkeet sen mukaan kuin ennakoitujen vaaratilanteiden perusteella on tarpeen;
- 6) ohjeet erilaisia 1 kohdan mukaisesti ennakoituja onnettomuus-, vaara- ja vahinkotilanteita varten;
- 7) miten suunnitelmaan sisältyvät tiedot saatetaan asianomaisten tietoon.

Pelastuslaki antaa siis yrityksille varautumis- ja suunnittelovelvoitteen, jonka perusteella yritysten tulee varautua onnettomuuksiin. Pelastusviranomaiset seuraavat näiden velvoitteiden toteutumista. Pohjois-Pirkanmaan alueella on kuitenkin edelleen suunnitteluun velvoitettuja yrityksiä, joista puuttuvat asianmukaiset suunnitelmat. Tätä puutetta korjataan vuosittain pääsääntöisesti palotarkastustoiminnan kautta.

Yrityksien tulee ottaa pelastussuunnitelmissaan kantaa myös sisäisen koulutuksen toteuttamiseen. Henkilöstön ensiapu- ja alkusammutuskoulutuksella parannetaan yrityksen turvallisuustasoa. Onnettomuustilanteessa alkusammutuksen onnistumisen merkitys on suuri. Nopeasti ja asianmukaisesti annettavan hätäensiavun merkitys on vielä suurempi. Pohjois-Pirkanmaan alueen yritysten sijainnista riippuen pelastusyksiköiden saavutettavuusaika vaihtelee 5 minuutista noin 25 minuuttiin. Poikkeustilanteessa, esimerkiksi päällekkäisen tehtävän aikana, saavutettavuusai-

ka voi olla vielä huomattavasti edellä mainittua pidempi. Yrityksien on täten tiedotettava onnettomuustilanteissa omatoimisen varautumisen merkittävä vaikutus.

Yrityksien tulee järjestää koulutus itse, tai ostaa koulutuspalvelu ulkopuoliselta tuottajalta. Pelastuslaitoksille laissa annettu koulutusvelvoite kattaa ainoastaan hoitolaitokset. Pelastuslaitos on pyrkinyt järjestämään yrityksille maksullista koulusta, mutta pelastuslaitoksen resurssit eivät tähän useinkaan riitä.

Palotarkastuksien yhteydessä yrityksen koulutustilanne tarkastetaan. Pohjois-Pirkanmaan yrityksissä ei ole täysin ymmärretty koulutuksen tärkeyttä. Koulutuksien toteuttamisissa on huomattavia puutteita. Usein odotetaan, että pelastuslaitoksen henkilökunta tulisi antamaan yrityksille turvallisuuskoulutusta, koska yrityksen oma näkemys on, että heiltä itseltään ei löydy riittävää asiantuntemusta koulutuksen järjestämiseen.

Ensimmäisessä vaiheessa koko henkilökunnalle on koulutettava pelastussuunnitelman merkitys, sen sisältö ja muut siihen liittyvät välittömät toimenpiteet, kuten poistumisharjoitukset. Tällaisen koulutuksen yritykset pystyvät järjestämään itsenäisesti. Yrityksen turvallisuus lähtee päivittäisistä valinnoista. Näin ollen kouluttajan ei välttämättä tarvitse olla turvallisuusalan ammattilainen. Kun yrityksen turvallisuushenkilöstön itseluottamusta kohotetaan ja heitä kannustetaan koulutuksien järjestämiseen, saadaan yrityksen sisäisen koulutuksen taso nousemaan.

8. PELASTUSTOIMEN TOIMENPIDE- JA KEHITTÄMISEHDOTUKSIA

On useasti todettu, että yleisen turvallisuuden lisääminen tarvitsee viranomaisten yhteistyötä. Tulisikin miettiä yhä enemmän konkreettisia toimenpiteitä turvallisuuden parantamiseksi. Esimerkiksi asiakkaiden luona tehtyjen tarkastusten ja muiden käyntien sisältöjä voitaisiin joiltain osin miettiä. Yhteisen mietinnän kautta voitaisiin laajentaa tietämystä toisen viranomaisen toimialaan kuuluvista turvallisuuteen liittyvistä asioista. Tällaista tietämystä voisi olla mm. palotarkastajan tapaturmatietous ja toisaalta sosiaalipuolen henkilön paloturvallisuustietous.

Yleinen turvallisuusviestintä on pidettävä jatkossa Pohjois-Pirkanmaalla vahvasti esillä. Vaaratilanteet syntyvät usein ihmisten väärin asenteiden takia. Poliisin esittämät turvallisuuspaneelit ja viranomaisnäkyvyys tapahtumissa ovat hyviä esimerkkejä keinoista asenteiden ja turvallisuuskulttuurin parantamiseksi. Yhteisten tapahtumien toteuttaminen tulisi olla huolellisesti suunniteltua ja täten laadullisesti hyvää.

Teknisillä keinoilla voidaan ehkäistä vaaratilanteita ja pelastaa ihmishenkiä. Pirkanmaa on ollut mm. automaattisten sammutuslaitteistojen osalta edelläkävijöitä Suomessa. Rakentamisen ja remontoinnin kautta voitaisiin ottaa tehokkaammin esille muitakin, kuin pelkästään paloturvallisuuteen liittyviä tekijöitä. Rakennusvalvonnan kanssa tehtävän yhteistyön syvyyttä turvallisuusasioissa on parannettu ja sitä voidaan jatkossa edelleen parantaa.

Tampereen aluepelastuslaitoksen organisaatio on muuttumassa vuoden 2011 alusta. Muutoksen myötä on syntymässä erillinen onnettomuuksien ennaltaehkäisy ja kehittämisen vastuualue. Organisaatiomuutoksen kautta pyritään yhä ammattimaisempaan ja laadullisesti parempaan työpanokseen vaaratilanteiden ehkäisyssä unohtamatta kuitenkaan tehokkaasti hoidettua pelastustoimintaa.

9. TYÖTAPATURMAT

Työtapaturmat Suomessa vuonna 2009

Yhteensä palkansaajille ja yrittäjille sattui 122 923 työtapaturmaa vuonna 2009, mikä oli 16,9 % vähemmän kuin edellisenä vuonna ja 14,4 % vähemmän kuin vuonna 2007. Palkansaajille sattui vuonna 2009 yhteensä 116 697 työtapaturmaa, mikä oli 17,5 % vähemmän kuin vuonna 2008. Näistä 98 460 sattui työpaikoilla (työpaikkatapaturma) ja 18 237 työn ja kodin välisellä matkalla (työmatkatapaturma). Vuonna 2009 palkansaajien työpaikkatapaturmien taajuus, ts. korvattujen työpaikkatapaturmien lukumäärä miljoonaa työtuntia kohti, oli 28,6 kun vuonna 2008 se oli 32,8. Vuonna 2009 yrittäjille sattui 6 226 korvattua työtapaturmaa, mikä oli 4,1 % vähemmän kuin vuonna 2008.

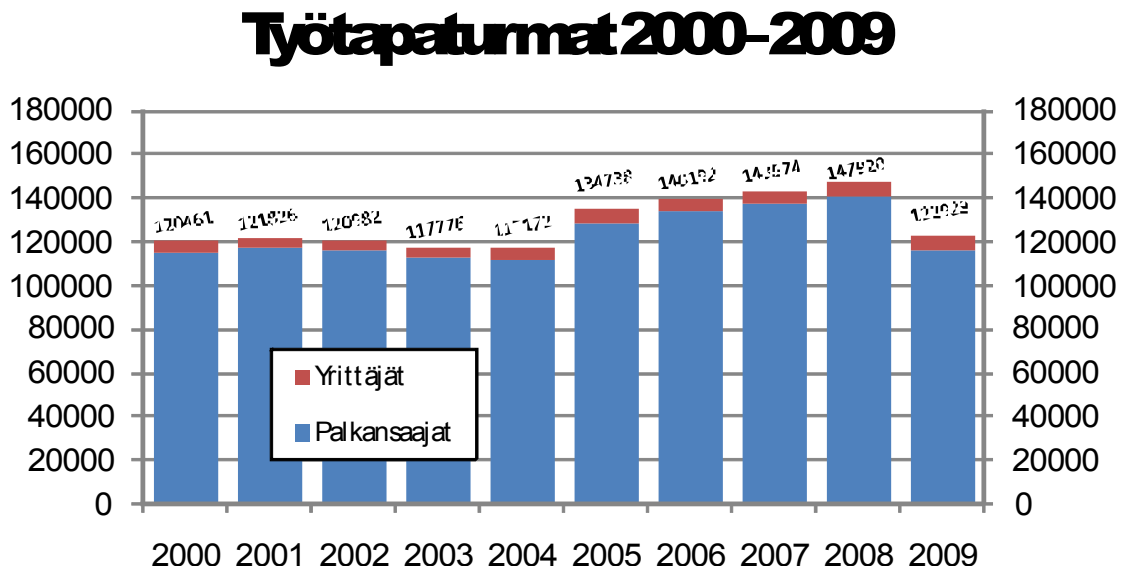
Työtapaturmien kokonaismäärät ovat kasvaneet vuodesta 2005 lähtien sekä palkansaajien että yrittäjien osalta vuoteen 2008 asti, mutta vuonna 2009 työtapaturmien kokonaismäärä väheni noin kymmenen vuoden takaiselle tasolle. Vuotta 2005 edeltäneen ja sen jälkeisen aikasarjan tarkka vertailu kokonaismäärien (ml. alle neljän päivän työkyvyttömyyteen johtaneet tapaukset) osalta ei ole kuitenkaan mielekästä vuonna 2005 voimaantulleen ns. täyskustannus -uudistuksen vuoksi.

Kattavammat tiedot vuosina 2000-2009 sattuneista työtapaturmista esitetään Työtapaturmat, tilastovuodet 2000-2009 -tilastojulkaisussa, jonka voi ladata käyttöön Tapaturmavakuutuslaitosten liiton nettisivuilta:

https://www.tvl.fi/login/login_handler.aspx?p=407&newsid=7295

Tilastojulkaisun johdanto-osassa on tärkeää taustatietoa tilastoinnista ja taulukoiden tulkinna kannalta välttämättömiä tietoja käytetyistä luokitteluista.

Kuvio 10. Työtapaturmat 2000-2009

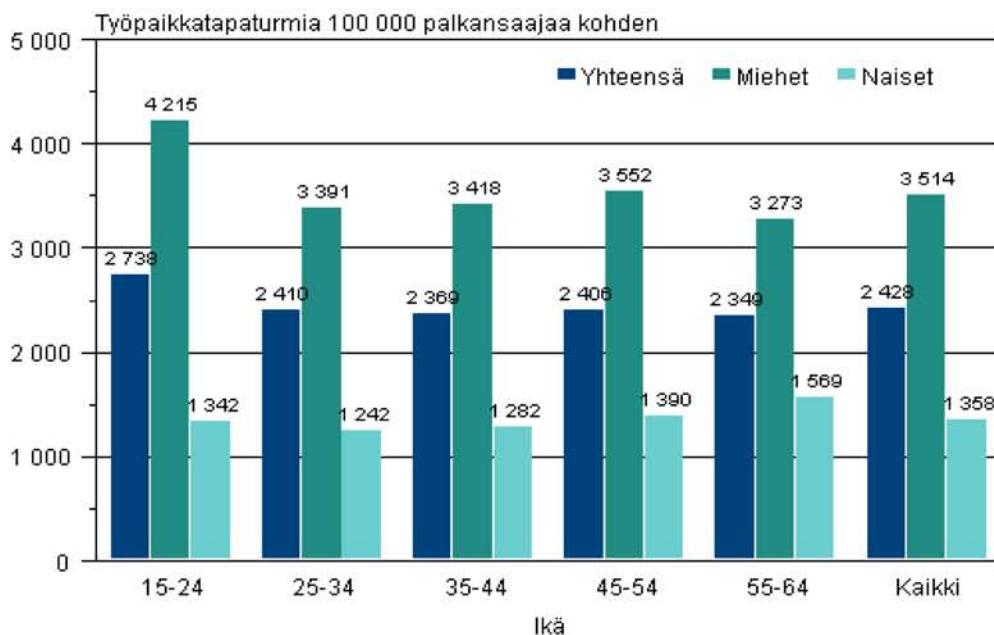
Huom. täky-uudistus 2005 alkaen (+10%)

Tilastokeskuksen työtapaturmatilastossa siirryttiin referenssivuodesta 2005 alkaen käyttämään EU:n tilastoviraston Eurostatin työtapaturmatilastossa (ESAW) käyttämään työtapaturman määritelmää. Määritelmän mukaan tilasto sisältää tiedot työtapaturmista, jotka ovat johtaneet ”vähintään 4 päivän työkyvyttömyyteen”.

Taulukko 8. Palkansaajien, yrittäjien ja maatalousyrittäjien työtaturmat vakuuden mukaan vuonna 2007 (Tuoreempaa taulukkoa ei ole vielä saatavissa Tilastokeskukselta)

	Yhteensä	Työpaikkataturmat	Työmatkataturmat
Yhteensä	149.365	130.714	18.651
Alle 4 päivää	76.578	67.141	9.437
Väh 4 päivää	72.711	63.525	9.186
Työkuolemia	76	48	28
Palkansaajat	137.480	119.260	18.220
Alle 4 päivää	73.035	63.752	9.283
Väh 4 päivää	64.383	55.471	8.912
Työkuolemia	62	37	25
Yrittäjät	6.090	5.659	431
Alle 4 päivää	2.515	2.361	154
Väh 4 päivää	3.569	3.295	274
Työkuolemia	6	3	3
Maatalousyrittäjät	5.795	5.795	—
Alle 4 päivää	1.028	1.028	—
Väh 4 päivää	4.759	4.759	—
Työkuolemia	8	8	—

Lähde: Työtaturmat 2007, Tilastokeskus

Kuvio 11. Palkansaajien työpaikkataturmat 100 000 palkansaajaa kohden sukupuolen ja iän mukaan vuonna 2008

Työtapaturmien ehkäisystä turvallisuuskulttuuriin

Vuonna 2007 Suomessa sattui Tilastokeskuksen mukaan yli 149 000 työtapaturmaa, joista noin 130 700 sattui työssä ja noin 18 600 työmatkalla. Vuoden jokaisena päivänä oli yli 400 työtapaturmaa, joten työtapaturmien ehkäisy on tärkeä asia.

Työturvallisuuslaki, joka uusittiin vuonna 2002, korostaa työpaikan oman toiminnan merkitystä turvallisen työympäristön luomisessa. Hyvä ja turvallinen työympäristö syntyy, kun turvallisuuskulttuuri on sisäistetty työpaikan kaikilla tasoilla. Turvallisuuskulttuuria täytyy aktiivisesti luoda ja sitä edistetään turvallisuusjohtamisella, koulutuksella ja asennekasvatuksella.

Työsuojelun tulee olla normaalia jokapäiväistä toimintaa organisaatiossa. Vastuu työsuojelusta kuten muustakin työpaikan toiminnasta on esimiehillä ylimmästä johdosta työnjohtotasolle saakka. Työsuojelu ei ole erillinen osa työpaikan toimintaa vaan se on osa toimintakulttuuria, jonka tavoite on tehokas ja hallittu tuotanto, oli sitten kysymys tavaroiden tai palveluiden tuottamisesta.

Työntekijäkään ei ole vain työsuojelun kohde. Laki velvoittaa työntekijän olemaan aktiivinen työsuojeluasioissa. Työntekijä on velvollinen huolehtimaan käytettävissään olevilla keinoilla omasta ja muiden työntekijöiden turvallisuudesta ja terveydestä työssä.

Työntekijät valitsevat työsuojeluvaltuutetut edustajikseen työsuojeluasioissa.

Jokaiselle työpaikalle tulee laatia työsuojelun toimintaohjelma, joka perustuu työn haittojen ja vaarojen kartoittamiselle ja niihin liittyvien riskien arviointiin. Turvallisuuskulttuuria työpaikalla edistetään parhaimmalla tavalla, jos työsuojelun toimintaohjelma laaditaan yhdessä henkilöstön kanssa. Työn vaarojen ja haittojen kartoitukseen tulee jokaisen työntekijän saada osallistua. Tämän prosessin aikana opitaan havaitsemaan turvallisuusepäkohtia ja usein ongelma voidaan poistaa samantien.

Ennakoivan työsuojelun juurtuminen työpaikalle on tärkein tavoite. Sattuneet työtapaturmat ja myös ns. läheltä piti -tilanteet on hyvä käsitellä työsuojelutoimikunnassa tai vastaavassa työsuojelun yhteistoimintaelimessä.

Työpaikan työturvallisuusasioissa tärkeitä yhteistyötahoja ovat linjajohto, työsuojelupääällikkö ja työterveyshuolto.

Koulujen turvallisuus

Koulujen turvallisuus on viime vuosina noussut tarkemmin arvioitavaksi muualla Suomessa sattuneiden järkyttävien tapausten vuoksi. Turvallisuutta on pyritty lisäämään sekä ohjeistuksin että teknisillä ratkaisuin. Mm. kameravalvonnat ovat lisääntyneet sekä koulujen ulko- että sisätiloissa.

Opetushallitus ohjeistaa kouluja seuraavasti:

Koulun tulee varautua kriiseihin erillisellä kriisisuunnitelmalla. Sillä tarkoitetaan yleensä varautumista koko yhteisöä tai sen jäseniä koskettaviin äkillisiin tilanteisiin. Monet koulut ja oppilaitokset ovat laatineet erilliset toimintaohjelmat väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän sekä päihteiden käytön ehkäisemiseen, tunnistamiseen ja hoitamiseen.

Opetushallitus on tuottanut materiaalia kouluille ja oppilaitoksille, joissa käsitellään kriiseihin varautumista, toimintaohjeita kriisin sattuessa, kriisin käsittelyä ja jälkihoitoa sekä kriisien käsittelyä mediassa.

Stakesin (nykyisin Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL) asiantuntijoiden avulla on tuotettu materiaalia kouluampumisen käsittelyyn kodeissa, varhaiskasvatuksen piirissä sekä kouluissa ja oppilaitoksissa.

Aineistoissa esitetään periaatteita ja neuvoja asiasta puhumiselle lasten, nuorten ja nuorten aikuisten kanssa sekä autetaan tunnistamaan reaktioita ja oireita. Nämä tiedot kouluampumisten käsittelystä löytyvät THL:n sivuilta.

OPH järjesti keväällä 2008 yhdessä lääninhallitusten kanssa eri puolilla Suomea 14 koulutustilaisuutta aiheesta 'Turvallisuus ja kriisitilanteisiin varautuminen kouluissa ja oppilaitoksissa'.

Sisäasiainministeriön poliisiosasto on velvoittanut poliisilaitoksiaan pitämään kouluille suunnattua turvallisuuskoulutusta. Myös Mänttä-Vilppulan poliisiasema järjesti kyseisen koulutustilaisuuden alueellaan 30.3.2010.

Palo- ja pelastustoimi vaatii koulurakennuksille laadittavaksi palo- ja pelastussuunnitelmat eri vaaratilanteita varten.

10. VALVONTAKAMERAT

Tämän turvallisuussuunnitelman valmistelun aikana asennettiin eräille Mänttä-Vilppulan, Ruoveden ja Virtain julkisille paikoille niiden keskusta-alueille valvontakameroita. Niistä saadut kokemukset ovat olleet hyviä, koska niiden avulla on voitu selvittää rikoksia.

11. NORMAALIOLOJEN ONNETTOMUUKSIIN VARAUTUMINEN

Mänttä-Vilppulan kaupunki on solminut SPR:n Mäntän ja Vilppulan osastojen kanssa ensihuoltosopimuksen. Siinä on sovittu ensihuoltotehtävien hoitamisesta onnettomuustilanteissa. Näitä ovat mm. hälytys, majoitus, ruokahuolto, vaatetus, j.n.e. Sopimuksen sisältö tarkistettiin viimeksi talvella 2010.

12. POIKKEUSOLOIHIN VARAUTUMINEN

Poikkeusoloihin varautuminen laatimalla valmius- ja evakuointisuunnitelmia ja niissä olevien tietojen säännöllisin väliajoin tapahtuva ajan tasalla pito on kuntien normaalia toimintaa. Ko. suunnitelmat laaditaan ja käsitellään erikseen.

13. SEURANTA

Tässä turvallisuussuunnitelmassa hyväksytyjen toimenpiteiden seuranta tapahtuu kahden vuoden kuluttua siitä, kun suunnitelma on hyväksytty valtuustossa.

Seuranta toteutetaan kaupungin/kunnanhallituksen kokoamaan raportin avulla, joka saatetaan valtuuston käsittelyyn. Raportissa muun ohella kuvataan turvallisuustilanteen kehitys eli huolehditaan tilannekuvan ylläpidosta.

14. LOPUKSI

Turvallisuussuunnitteluprosessi kokonaisuudessaan on neljän vuoden pituinen ja se liitetään kunnanvaltuustojen työskentelyaikatauluun. Turvallisuussuunnittelusta on vastannut paikallisella tasolla työryhmä, johon ovat kuuluneet Virtain, Mäntän, Vilppulan, Ruoveden ja Kurun kuntajohtajat (sittemmin Mänttä-Vilppulan, Ruoveden ja Virtain kuntajohtajat + Mänttä-Vilppulan kaupunginlakimies) sekä palopäällikkö ja poliisipäällikkö. Suunnittelun vetovastuu on kunnilla ja sitä koordinoi turvallisuustyöryhmän puheenjohtaja. Työryhmän tehtävänä on ollut turvallisuussuunnitelman laatiminen. Työryhmässä olivat 31.12.2008 saakka:

Mäntän kaupunki:	Ilkka Nikmo, kaupunginjohtaja, Mänttä, työryhmän puheenjohtaja
Ruoveden kunta:	Markku Raiskinmäki, kunnanjohtaja, Ruovesi
Vilppulan kunta:	Mauri Heinonen, kunnanjohtaja, Vilppula
Virtain kaupunki:	Tapani Leppänen, kaupunginjohtaja, Virrat
Kurun kunta:	Timo Saari, kunnanjohtaja, Kuru
Poliisitoimi:	Heikki Eronen, poliisipäällikkö Mäntän poliisilaitos Timo Välimäki, komisario Mäntän poliisilaitos Arja Salin, osastosihteeri Mäntän poliisilaitos, sihteeri
Pelastustoimi:	Jari Veija, palopäällikkö, aluepelastuslaitos

Turvallisuustyöryhmän nykyinen (17.11.2010) kokoonpano

Mänttä-Vilppulan kaupunki:	Esa Sirviö, kaupunginjohtaja Ilkka Nikmo, kaupunginlakimies
Virtain kaupunki:	Vesa Haapamäki, kaupunginjohtaja Raija Vaskuu, sosiaalijohtaja
Ruoveden kunta:	Markku Raiskinmäki, kunnanjohtaja
Poliisitoimi:	Anna-Kaisa Heinämäki, komisario Markku Leppänen, komisario Mauno Luodes, ylikonstaapeli
Pelastustoimi:	Mika Salmela, palopäällikkö

15. PAIKALLISEN TURVALLISUUSTYÖN PAINOPISTEALUEET

Tämän suunnitelman kaikille kunnille yhteisessä osassa edellä on jo esitetty poliisitoiminnan sekä pelastustoimen toimenpide- ja kehittämisehdotuksia. Mänttä-Vilppulan kaupungin kuntakohtainen riskikartoitus toimenpide-ehdotuksineen on sisällytetty liitteeksi tähän kaikille kunnille yhteiseen osuuteen (=seuraavat 7 sivua).

**MÄNTTÄ-VILPPULAN KAUPUNKI
RISKIKARTOITUS**

VAIHTELUVÄLI:

-Riskin todennäköisyys: 1 - 5

-Riskin suuruus: 1 - 5

SIVISTYSTOIMI

15.06.2010

Vaara tai ongelma	Ongelman syyt	Seuraukset	Varautuminen/ havaitseminen	Riskin todennäköisyys	Riskin suuruus	Toimenpide-ehdotukset
Liikenne	Kiinteistöt teiden ympäröimiä. Kouluksessa paljon nuoria ajokortin saaneita	Välinpitämätöntä ja ajattelematonta hurjastelua	Koulun henkilökunnan havainnot	3	2	Liikennevalistus, vaarapaikkojen kartoittaminen, koulupihan valaistuksen parantaminen, liikenneturvallisuuden parantaminen koulun läheisyydessä
Päihteet	Nuorten eri päihteiden erillinen ja sekakäyttö Päihtyneet asiakkaat	Tapaturmat, vammautuminen, sairastuminen	Ennakointi, viranomaisyhteistyö	3	1	Valistustyö Turvajärjestelyt (esim. hälyttimet) Koulutusta henkilöstölle erilaisten asiakkaiden kohtaamiseen
Pommi- tai aseellinen uhka	Yksittäinen häirikkö, mielenterveysongelmainen tai aggressiivinen asiakas alkaa "riehua" tai uhkailla	Tapaturmat, vammautuminen, sairastuminen, omaisuusvahingot ja lisäksi laajat muut, mm. henkiset vauriot yhdyskunnassa	Erilaiset oppilaiden mielen sairaudet ovat yksi uhkatekijä. Kohteina voivat olla toiset oppilaat tai opettajat ja henkilökunta. Toiset asiakkaat.	2	4	Aggressiivisen ihmisen kohtaamiseen lisää koulutusta henkilöstölle, kriisiryhmän asettaminen ja sen koulutus Turvajärjestelyt (esim. hälyttimet)
Perheväkivalta	Vanhemmuuden puute. Uusperheet ja avioerot. Alkoholi	Poissaoloja, huono koulumenestys, tapaturmia	Käyttäytymisen muutos	3	2	Vanhemmuuden tukeminen Nuoren tukeminen
Tapaturmat, liukastumiset, kaatumiset, y.m.s.	Vahingot, sääntörikkomus, puutteet kiinteistön hoidossa	Murtumat, venähdykset, hammasvauriot, silmälasien rikkoutuminen	Turvallisuuskasvatus, näköhavainnot, tapaturmailmoitus	4	1	Sääntöjen noudattaminen ja valvonta, kiinteistön kunnossapito

SOSIAALITOIMI

Vaara tai ongelma	Ongelman syyt	Seuraukset	Varautuminen/ havaitseminen	Riskin todennäköisyys	Riskin suuruus	Toimenpide-ehdotukset
Tulipalot: -hoitolaitokset ja palveluasunnot -vanhustentalot -tornitalot -päiväkodit	huolimattomuus asiakkaiden heikentynyt toimintakyky	kuolemantapaukset vammat tilojen käyttökelvottomuus tilapäismajoituksen tarve	- hälytysjärjestelmät, myös kotona - henkilöstön palokoulutus ajantasalla	2	5	- vähältä piti tilanteiden läpikäynti - koulutus ja ohjeistus - debriefing (jälkipuinti)
Epidemiat	Virukset, bakteerit	henkilöstön riittämättömyys henkilöstön ja asiakkaiden sairastuessa; asiakkaat jäävät ilman hoitoa	- olemassaolevat toimintaohjeet	2	4	varahenkilörekisteri, esim. eläkkeelle jääneet, yleisölle tiedottaminen, yhteistyö terveydenhuollon kanssa
Harhailut, karkaamiset yms.	asiakkaiden ikä (lapset), asiakkaiden heikentynyt toimintakyky (vanhukset)	kuolemantapaukset, kylmetymiset yms.	- olemassaolevat toimintaohjeet	4	2	vähältä piti tilanteiden läpikäynti, perehdytys, viranomaisyhteistyö
Väkivaltatilanteet	päihteiden käyttö mielenterveysongelmat	vammat	-lastensuojeluilmoitukset ja niiden käsittely, toimintaohjeet, koulutus	3	2	puheeksi ottaminen, kasvatuskeskustelut, turvajärjestelmät ajan tasalla, kriisiryhmän perustaminen, kriisityöskentelyn vahvistaminen, virka-apu SPR:itä
Massatyöttömyys, syrjäytyminen, ongelmien räjähdysmäinen kasvu	Suuren yrityksen konkurssi, siirtyminen toiseen maahan, työntekijöiden irtisanominen	kunnan ja kuntalaisten sosiaaliset ja taloudelliset vaikeudet		2	4	Riskin tiedostaminen, ennakointi

HALLINTOPALVELUT

22.4.2010

Vaara tai ongelma	Ongelman syyt	Seuraukset	Varautuminen/havaitseminen	Riskin todennäköisyys	Riskin suuruus	Toimenpide-ehdotukset
Tietosuoja- ja arkistointiriskit - asiakirjojen/tietojen häviöminen - ei-julkisen tiedon leviäminen - mittausarkistot - piirustusarkistot	huolimattomuus, ohjeiden / käskyjen laiminlyönti, epäasialliset tilat	ei-julkisen tiedon leviäminen julkisuuteen, tietojen väärinkäyttö, tietojen katoaminen	ohjeistus, arkistointi-suunnitelma	2	3	Henkilöstön koulutus ja asioista tiedottaminen, arkistointisuunnitelma, asianmukaiset tilat
Tietotekniikkariskit - laitteiden hajoaminen - käyttäjien virheet - tietojärjestelmäongelmat - tietoturva - järjestelmätoimittajien pysyvyys	laitteiden rikkoutuminen, inhimillinen erehdys, osaamisen puute, "tietoturvahyökkäys" ulkopuolelta	Järjestelmien kaatuminen, hallinnon lamaantuminen, laskujen / maksujen myöhästymisen, päätösten myöhästymisen, tietojen katoaminen, tietojen joutuminen väriin käsiin	ohjeistus, varmistukset Oma, riittävä varaosavarasto palvelimiin	2	3	Tietoturvasuunnitelma, tietoturvan ostaminen osittain ulkoa, laitteistokannan pitäminen ajan tasalla, käyttäjien koulutus
Hallinnolliset riskit - julkisen vallan käyttöön / vastuisiin liittyvät - asiavirheet päätöksissä - muotovirheet päätöksissä	osaamisen puute, huolimattomuus, työkiire/stressi	oikaisuvaatimukset, valitukset; korvausvaatimukset; taloudelliset menetykset,	hyvä hallintotapa, sääntöjen ja lakien noudattaminen	1	2	hyvän hallintotavan ylläpitäminen, vakuutukset kuntoon, koulutusta viranhaltijoille ja luottamushenkilöille valmistelusta ja päätöksenteosta
Taloudelliset riskit - takaukset/vastuut - luottoriski - toimintaympäristön äkillinen muutos - harmaa talous/kavallus	yritysten konkurssit, kaupungin yhtiöiden taloudelliset vaikeudet, talouslama, muutokset valtion kuntopolitiikassa	taloudelliset menetykset luottoriskin toteutuessa, kaupungin verorahoituksen / tulojen romahtaminen,	talouden tilanteen seuraaminen, nopea reagointi muutoksiin sisäinen valvonta	2	4	tarkka harkinta omassa luotonannossa, takaukset vain kaupungin omille yhtiöille ja/tai kiinteästi kaupungin toimintaan liittyville yrityksille/yhteisöille, varautuminen talouden sykleihin Laskujen käsittelyssä riittävä tarkkuus. Maksuliikenteen valvonta.

TEKNINEN TOIMI

23.4.2010

Hallintokunta Tekninen palvelukeskus	Tarkastelun kohde Yhdyskuntatekniset palvelut	Laatijat	Päiväys	Sivuja
---	--	----------	---------	--------

Vaara tai ongelma	Ongelman syyt	Seuraukset	Varautuminen/ havaitseminen	Riskin todennäköisyys	Riskin suuruus	Toimenpide-ehdotukset
Vesihuolto - poikkeusolot	Sähkön jakeluhäiriö	Veden jakeluhäiriö, veden loppuminen vesitornista	Kaukovalvonta	1	5	tiedottaminen asiakkaille veden säännöstely
- saastuminen, terrorismi	Onnettomuus pohjavesialueella, useita riskikohteita	Verkostoveden saastuminen	Valvontatutkimusohjelman mukaiset toimenpiteet, vedenkäsittelylaitoksille kameravalvonta	2	5	Riskikohteiden kartoitus
- jakelujärjestelmät	Verkoston vanheneminen	Vuodot lisääntyvät, häiriöitä veden jakelussa	Verkoston vuosittaiset saneeraukset, pumpatun vesimäärän seuranta	3	3	Peruskorjauksen lisääminen
- jäteveden pumppaamo	Pitkäaikainen sähkökatkos	Jätevedet järveen/maastoon	Kaukovalvonta	2	3	Pohjavesialueille ylivuotosäiliöt
Lämpöhuolto - jakelun keskeytyminen - varavoiman saatavuus	- putken katkeaminen - lämpölaitoksen viikaantuminen (Mäntän Energia)	- kaikkien tai osan keskus-tan kiinteistöjen jäähtyminen ja lämpimän käyttöveden loppuminen	-jakeluverkoston kunnon ylläpito -vuotojen etsiminen	2 3	3 3	- jakeluverkoston kunnon ylläpito

Vaara tai ongelma	Ongelman syyt	Seuraukset	Varautuminen/ havaitseminen	Riskin todennäköisyys	Riskin suuruus	Toimenpide-ehdotukset
Sähköenergia - jakeluverkoston vaurioituminen - varavoiman saatavuus	Myrsky Riittämätön määrä, investointikustannuks.	Pitkät sähkökatkokset Pitkät sähkökatkokset	Sähköyhtiöiden varautuminen Tarpeell. määrä gener.	1 2	3 3	Yhteistyö sähkön toimittajan kanssa Kunnan omat investoinnit, mm. generaattorihankinnat
Liikenne liikenneturvallisuus - päivittäinen kunnossapito - ympäristön turvattu- muus ja esteettömyys - tasoylikäytävät	resurssit / määrärahat ympäristön kehittämisen määrärahat rata taajamien läpi	kp tason aleneminen korvaukset turvattomuus onnettomuudet liikkumisvaikeudet turvattomuus onnettomuudet	toiminnan kehittäminen/henkilöstön koulutus riskikohteiden tietoisuus kaavoitus liikennejärjestelyt riskikohteiden tietoisuus kaavoitus liikennejärjestelyt	3 2 2	4 3 5	Kunnossapidon taso vähintään nykyisellään Liikenneturvallisuutta ja esteettömyyttä lisäävä vartioidut tasoylikäytävät
Kiinteistöt - tulipalot - murrot, ilkivalta - toiminnan kannalta välttämättömät kiinteistöt	Vialliset laitteet Huolimattomuus Tahallisuus Puutteita hälytyksissä, vartiointin vähyyys Rakennuksen tuhoutuminen tai käytön estyminen	Omaisuus- ja henkilövahingot Omaisuusvahingot Tilapäisen toiminnan järjestäminen	Pelastussuunnitelmien ajan tasalla pitäminen Tietoisuus riskialttiista kohteista Ennakkosuunnitelma	2 3 1	3 2 5	Sammutusjärjestelmät palovaroittimet lukitusjärjestelmät, hälyttimet, valaistus Suunnitelma toimintojen järjestämiseksi
Ympäristövahingot - vaarallisten aineiden pääsy vesistöön tai maaperään	Onnettomuus, huolimattomuus, tuhotyöt	Maaperän tai vesistön saastuminen	Tiedottaminen Ennakkosuunnitelmat	2	5	Tiedottaminen, valistus Turvallisten reittien suunnittelu, strategisten kohteiden suojaaminen, viranomaisyhteistyö

Vaara tai ongelma	Ongelman syyt	Seuraukset	Varautuminen/ havaitseminen	Riskin todennäköisyys	Riskin suuruus	Toimenpide-ehdotukset
Ruokahuolto - Ruokamyrkytykset / Epidemiat	Saastunut: raaka-aine, vesi, työntekijä, asiakas, pinta. Ohjeiden laiminlyönti. Vaaran ”näkyttömyys”	Sairastuminen, saattavat koskettaa suuria asiakasmääriä. Taloudelliset seuraukset (terveydenhoito/ esim. toimenpiteet/ turhat leikkaukset)	Omavalvonta ohjeistus, ohjeistus ja tiedotus terveydenhuollosta esim. virustartunnoissa. Vesihuollon tiedotukset	2	4	Koulutus, tiedotus ja yhteistyö keittiöt, asiakasyksiköt, vesihuollon ja terveydenhoidon kesken.
- Erikoisruokavaliot/allergiat	Inhimillinen virhe, tiedon ja tiedotuksen puute.	Sairastuminen, paranemisen hidastuminen	Ohjeistus, tiedon lisääminen	2	4	Koulutus ja yhteiset käytännöt: Keittiöissä, kotona ja terveydenhoidossa
Työturvallisuus - työmatkat	pitkät työmatkat	onnettomuudet sairauslomat	ohjeistus	2	4	henkilöstön koulutus/turvallinen liikenneympäristö
- työmaavahingot	välinpitämättömyys/ kiire/ väärät työtavat	onnettomuudet sairauslomat	ohjeistus	3	4	henkilöstön koulutus
- liikenne	turvaton ympäristö katujen kunnossapito	onnettomuudet sairauslomat	ohjeistus/työympäristön turvallisuus	2	4	turvallinen liikenneympäristö
- aggressiiviset asiakkaat	oma / asiakkaan käyttäytyminen	sairauslomat/ asiakaspalvelun huonontuminen	ohjeistus/työympäristön turvallisuus	2	3	henkilöstön koulutus/ tietoisuus ongelmista
Työssä jaksaminen - Fyysinen kuormitus	väärät työtavat/ välineet	työtehon aleneminen / sairauslomat	ohjeistus/ työterveyshuolto	2	4	henkilöstön koulutus, ongelmien tiedostaminen, työolosuhteiden parantaminen, työnohjaus (henkisen kuorman purkaminen)
- Henkinen kuormitus	esimiehen/työntekijän asenteet/ kiire					

Vaara tai ongelma	Ongelman syyt	Seuraukset	Varautuminen/ havaitseminen	Riskin todennäköisyys	Riskin suuruus	Toimenpide-ehdotukset
Kaupungin toiminnasta aiheutuva korvausvelvollisuus <ul style="list-style-type: none"> - liikennevahingot - asioiden hoitamatta jättäminen - ulkopuoliselle aiheutettu vahinko - vakuuksien valvonta 	Kiire, välinpitämättömyys, huolimattomuus	Korvausvelvollisuus	Toiminnan kehittäminen, Riittävät henkilöstöressit, perehdyttäminen	2 2 2 2	2 3 3 3	Koulutus, asenteiden muutos Oikea henkilöstöressointi Vastuuvakuutukset